

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

Liikkeelle mars!

Koirien tottelevaisuuskoulutus viittomakielelle
tulkkauksen näkökulmasta

Annu Kinnunen ja Katariina Koskinen

Viittomakielen ja tulkkauksen koulutus (240 op)

05/17

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Viittomakielen ja tulkkauksen koulutus

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Annu Kinnunen ja Katariina Koskinen	Sivumäärä 54 ja 9 liitesivua
Työn nimi Liikkeelle mars! Koirien tottelevaisuuskoulutus viittomakielelle tulkkauksen näkökulmasta	
Ohjaava opettaja Outi Mäkelä	
Työn tilaaja ja työelämäohjaaja Suomen Palveluskoiraliitto ry, Susanna Korri	
Tiivistelmä <p>Tämä opinnäytetyö tarkasteli koirien tottelevaisuuskoulutusta viittomakielentulkkauksen näkökulmasta. Kehittämistehtävänä oli huomioida kaikki kolme viittomakielelle tulkatun tottelevaisuuskoulutuksen osapuolta. Opinnäytetyön tuloksia käsiteltiin viittomakielentulkin, viittomakielisen tottelevaisuuskoulutuksen harrastajan sekä tottelevaisuuskoulutuksen kouluttajan näkökulmasta. Tottelevaisuuskoulutuksella tässä opinnäytetyössä tarkoitetaan kilpatottelevaisuuskoulutusta eikä tavallista arkitottelevaisuuskoulutusta.</p> <p>Opinnäytetyössä käytettiin laadullista tutkimusotetta ja tutkimusmenetelmiksi valittiin haastattelu, kysely ja havainnointi. Työssä haastateltiin kolmea kouluttajaa ja yhtä viittomakielistä tottelevaisuuskoulutuksen harrastajaa. Tulkeille lähetettiin sähköinen Webropol-kyselylomake. Havainnoinnit toteutettiin kahdessa eri koulutustilanteessa sekä yhdessä tottelevaisuuskokeessa. Näiden menetelmien avulla pyrittiin saamaan kokonaisvaltainen kuva opinnäytetyön aiheesta. Kaikki tutkimusmenetelmät tukivat toisiaan ja tuloksista nousi esille paljon samoja teemoja.</p> <p>Tämä opinnäytetyö on toiminnallinen, sillä sen yhteydessä tuotettiin produkti tilaajataholle eli Suomen Palveluskoiraliitto ry:lle. Produkti on tietopaketti, johon on tiivistetty opinnäytetyön tärkeimmät tulokset. Produktin on tarkoitus toimia valmistautumisen apuna viittomakielentulkeille sekä tuoda esille tärkeimpiä huomioita kouluttajalle ja viittomakieliselle harrastajalle.</p>	
Asiasanat viittomakieli, tulkkaus, harrastajat, kouluttajat, eläinten koulutus	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES
Degree Programme in Sign Language and Interpreting

ABSTRACT

Author Annu Kinnunen ja Katariina Koskinen	Number of Pages 54 + 9
Title Forward march! Dogs' obedience training from the viewpoint of sign language interpretation	
Supervisor Outi Mäkelä	
Subscriber and Mentor Suomen Palveluskoiraliitto ry, Susanna Korri	
Abstract <p>In this thesis dogs' obedience training was studied from the viewpoint of sign language interpretation. The aim was to observe each of the three participants attending an obedience training that is interpreted into sign language. The results of the thesis were discussed from the viewpoints of sign language interpreter, signing hobbyist and obedience trainer. In the thesis, the term obedience training refers to a competitive obedience training instead of an ordinary everyday obedience training.</p> <p>The thesis was made using qualitative research methods, interview, enquiry and observation. Three obedience trainers and one signing hobbyist were interviewed. Electric Webropol-questionnaires were sent to the interpreters. Observations were carried out in two different training situations and in one obedience trial. The aim was to get a comprehensive view of the thesis's topic with the help of these research methods. All three methods supported each other and many common themes arose from the results.</p> <p>This thesis is functional, for a product for a customer, Suomen Palveluskoiraliitto ry, was made alongside the research. The product is an information package that includes the most significant results of the thesis in a condensed form. The purpose of the product is to help sign language interpreters to prepare for a job as well as bring out the most important observations for the trainer and the signing participant.</p>	
Keywords sign language, interpretation, hobbyists, trainers, animal training	

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ ABSTRACT

1 JOHDANTO	5
2 KEHITTÄMISTEHTÄVÄ	7
2.1 Aiemmat tutkimukset	7
2.3 Tutkimusmenetelmät & tutkimuksen toteutus	8
2.3.1 Kyselylomake tulkeille	9
2.3.2 Haastattelut kouluttajille ja viittomakieliselle harrastajalle	11
2.3.3 Koulutustilanteiden ja tottelevaisuuskokeen havainnointi	12
3 VIITTOMAKIELENTULKIN AMMATTI	13
3.1 Asiakasryhmät	13
3.2 Koulutus	14
3.3 Viittomakieli ja tulkkauspalvelu	15
3.4 Tulkkina harrastustoiminnassa	16
4 TOTTELEVAISUUSKOULUTUS	17
4.1 Koiraharrastus Suomessa ennen ja nyt	17
4.2 Tottelevaisuuskoulutuksen harrastaminen	19
4.3 Tottelevaisuuskokeet	19
4.4 Tottelevaisuuskoulutukseen liittyvät käsitteet	21
4.5 Koiran käyttäytyminen	29
5 TUTKIMUSTULOKSET	31
5.1 Tulkkina tottelevaisuuskoulutuksessa	34
5.2 Viittomakielinen koiraharrastaja tottelevaisuuskoulutuksessa	40
5.3 Kouluttajana viittomakielelle tulkatussa tottelevaisuuskoulutuksessa	43
5.4 Yleiset huomiot tulkatussa tottelevaisuuskoulutuksesta	46
5.5 Huomioita tottelevaisuuskokeista tulkkauksen näkökulmasta	48
6 YHTEENVETO	50
LÄHTEET	52
LIITTEET	55

1 JOHDANTO

Valitsimme opinnäytetyömme aiheeksi koirien tottelevaisuuskoulutuksen tulkkauksen. Aihe kiinnosti meitä molempia, joten päätimme tehdä opinnäytetyömme yhdessä parityönä. Tilaajana meidän opinnäytetyössämme toimi Suomen Palveluskoiraliitto (SPKL) ry ja työelämäohjaajana Palveluskoiraliiton hallituksen jäsen, jalostus- sekä virkakoiratoimikunnan puheenjohtaja Susanna Korri.

Työmme aihe on ajankohtainen, sillä koirien määrä Suomessa on kasvanut jatkuvasti: vuosina 2007–2011 syntyivät Suomen suurimmat koiraikäluokat (Suomen Kennelliitto 2016c). Koira on monelle tärkeä perheenjäsen ja koiran on tutkittu lisäävän ihmisten onnellisuutta (Langinvainio 2015). Langinvainion (2015) tutkimukseen osallistuneista naisista 55 % piti itseään aktiivisena koiraharrastajana. Aktiivisilla koiraharrastajanaisilla oli myös parempi koirasuhde ja he olivat onnellisempia verrattuna ei-aktiivisiin koiraharrastajanaisiin sekä aktiivisiin ja ei-aktiivisiin koiraharrastajamiehiin. (Langinvainio 2015). Koirien kanssa harrastetaan aktiivisesti ja monipuolisesti, ja erilaiset koe- ja kilpailukäynnit ovat kasvattaneet kävijämääriään. Ihmiset haluavat nykypäivänä olla osallisena toiminnassa, ja erilaisten koiraharrastusten myötä koiran ja omistajan välinen yhteistyö korostuu. (Suomen Kennelliitto 2017.) Näiden tutkimusten valossa opinnäytetyömme ajankohtaisuus on selvästi perusteltavissa.

Toteutimme Suomen Palveluskoiraliiton kanssa yhteistyössä pienen kyselyn, jossa kartoitimme tottelevaisuuskoulutusta harrastavien viittomakielisten henkilöiden lukumäärää. Samalla selvitimme, kuinka monella kouluttajalla on ollut koulutuksissaan viittomakielinen harrastaja. Kyselyyn vastasi neljä viittomakielistä tottelevaisuuskoulutuksen harrastajaa ja 11 kouluttajaa, jotka ovat kouluttaneet viittomakielistä harrastajaa. Valtakunnallista lukumäärää viittomakielisistä harrastajista on vaikea saada, mutta tehdyn kyselyn perusteella näemme tarpeen tämän työn toteuttamiseksi.

Tulkit voivat käyttää hyödyksi opinnäytetyötämme valmistautuessaan tottelevaisuuskoulutuksessa tulkkaukseen. Tämä opinnäytetyö antaa tietoa kyseisestä lajista ja tarkastelee tulkkauksen läsnäoloa koulutustilanteissa. Opinnäytetyössä

käsitlemme myös koiran käyttäytymiseen ja käsittelyyn liittyviä asioita, jotta tulkit saavat tietoa siitä, kuinka heidän olisi hyvä toimia eri tilanteissa koiran ja viittomakielisen asiakkaan näkökulmasta. Työ on hyödyllinen myös muitakin koiraharrastuksia varten, sillä niissä kaikissa on joitakin samoja piirteitä. Lisäksi opinnäytetyömme antaa tilaajataholle tietoa siitä, miten tottelevaisuuskoulutuksen kouluttajat pystyisivät huomioimaan viittomakielisen osallistujan paremmin. Opinnäytetyössä on hyödyllisiä ajatuksia kouluttajille silloin, kun koulutukseen osallistuu viittomakielinen asiakas ja viittomakielentulkki. Viittomakielisille koiraharrastajille opinnäytetyö antaa tietoa tulkkien tarpeista tilanteeseen liittyen.

Opinnäytetyömme konkreettinen tuotos on tietopaketti (liite 1) Suomen Palveluskoiraliiton internetsivuilla. Tietopaketti sisältää kolme muistilistaa viittomakielien tulkille, viittomakieliselle harrastajalle sekä kouluttajalle. Tietopakettiin on tiivistetty opinnäytetyön tärkeimmät tulokset kaikkiin kolmeen osapuoleen liittyen, ja sitä voi kukin hyödyntää valmistautuessaan viittomakielelle tulkattuun tilanteeseen. Opinnäytetyön valmistumisen aikoihin tietopaketti on toimitettu tilaajataholle, mutta sitä ei ole vielä ehditty liittää heidän internetsivuilleen. Tietopaketti tulee myöhemmin löytymään Suomen Palveluskoiraliiton kotisivuilta: <http://www.palveluskoiraliitto.fi/>.

2 KEHITTÄMISTEHTÄVÄ

Opinnäytetyömme kehittämistehtävänä on tarkastella tulkattua tottelevaisuuskoulutustilannetta kouluttajan, viittomakielentulkin ja koulutukseen osallistuvan viittomakielisen koiraharrastajan näkökulmasta. Tämän pohjalta tuotamme tietopaketin Suomen Palveluskoiraliitto ry:n kotisivuille.

Opinnäytetyömme on toiminnallinen, sillä toiminnallisen opinnäytetyön lopullisena tuotoksena on aina jokin konkreettinen tuote. Tuotos voi olla esimerkiksi kirja, portfolio, messu- tai esittelyosasto tai vaikkapa tapahtuma. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 51.) Meillä tuo tuote on tietopaketti kaikille tulkatun tottelevaisuuskoulutustilanteen osapuolille.

2.1 Aiemmat tutkimukset

Selvitimme, onko tottelevaisuuskoulutusta tutkittu aiemmin viittomakielelle tulkkauksen näkökulmasta. Emme löytäneet suomen- tai englanninkielisiä julkaisuja aiheeseen liittyen. Joitakin ammattikorkeakoulutasoisia opinnäytetöitä on julkaistu muihin vapaa-ajan harrastusten tulkkaamiseen liittyen, joista kaksi esittelemme seuraavaksi lyhyesti. Näissä opinnäytetöissä on käsitelty joitakin samoja teemoja kuin meidän työssämme, mutta eri näkökulmista.

Opinnäytetyö ”Joogaa viittomakielisille - näkökulmia ryhmäliikuntatunnin tulkkaukseen” (Hakanen 2015) käsittelee ryhmäliikuntatunnin (tässä tapauksessa joogatunnin) tulkkaamista, ja toisena näkökulmana opinnäytetyössä on joogatunnin luominen visuaalisesti. Hakanen tutki opinnäytetyössään, voiko flowtilan saavuttaa ilman sanallista ohjeistusta sekä sitä, kuinka tulkin tulisi toimia ryhmäliikuntatilanteessa. Hakasen työssä haastateltiin kolmea tulkkiä ryhmäliikuntatilanteiden tulkkaamiseen liittyen. Hän haastatteli ja keräsi tietoa tulkkien valmistautumisesta tulkkaustoimeksiantoon, heidän sijoittumisestaan tilanteessa, heidän käyttämästään terminologiasta sekä kehon käytöstä tulkatessaan viittomakielelle.

Opinnäytetyössä ”Musta vyö tulkkauksessa - näkökulmia kamppailulajien tulkkaukseen” (Kontturi & Pekkarinen 2013) haluttiin selvittää harrastustulkkauksista lajissa, jossa on tarjolla myös visuaalinen malli. Työn tekijät havainnoivat tulkattuja kamppailulajiharjoituksia ja haastattelivat tulkkeja, lajin viittomakielisiä harrastajia sekä lajin ohjaajaa. He selvittivät tulkkien toimintatapoja kamppailuharjoitusten tulkkaukseen liittyen, esimerkiksi pukeutumisen, viiveen ja sijoittumisen näkökulmasta.

2.3 Tutkimusmenetelmät & tutkimuksen toteutus

Käytimme opinnäytetyössämme tutkimusmenetelmänä kvalitatiivista tutkimusotetta. Tavoitteenamme ei ollut kerätä määrällistä tietoa esimerkiksi tottelevaisuuskoulutuksen harrastajista, vaan tarkastella tottelevaisuuskoulutusta viittomakielen tulkkauksen näkökulmasta. Kvalitatiivisessa eli laadullisessa tutkimuksessa pyritään todellisen elämän kuvaamiseen ja kohdetta pyritään tutkimaan mahdollisimman kokonaisvaltaisesti (Hirsjärvi 2004a, 152).

Kokonaisvaltaisuuteen pyrimme käyttämällä työssä erilaisia tutkimusmenetelmiä, kuten haastattelua, kyselylomaketta ja havainnointia. Haastatteluilla selvitimme kouluttajan ja harrastajan ajatuksia liittyen tottelevaisuuskoulutukseen ja tulkkauksen toteutumiseen koulutuksessa. Kyselylomakkeella keräsimme tietoa tulkkien kokemuksista koiraharrastusten tulkkauksesta sekä mietteitä mahdollisista haasteista tai huomioitavista seikoista. Havainnoinnilla pystyimme itse miettimään oman tulkkausalan kokemuksemme kautta, mitä asioita koulutustilanteen eri osapuolten (viittomakielinen harrastaja, kouluttaja, tulkki) olisi hyvä huomioida tulkkauksen näkökulmasta. Näitä menetelmiä käyttämällä pyrimme luomaan kokonaisvaltaisen kuvan tottelevaisuuskoulutuksessa tulkkauksesta. Kerätyn tiedon pohjalta rakensimme tietopaketin tulkattuun tottelevaisuuskoulutukseen liittyen kaikkien osapuolten hyödynnettäväksi.

Kvalitatiivisen tutkimuksen lajeista tapaustutkimus nousi lähestymistavaksi, jota käytimme. Tapaustutkimukselle on tyypillistä, että yksittäisestä tapauksesta tai pienestä joukosta toisiinsa suhteessa olevista tapauksista tuotetaan yksityiskohdaista tietoa ja aineistonkeruussa käytetään useita menetelmiä. Tapaustutki-

mukselle ei ole yksiselitteistä määritelmää, mutta olennaista on, että käsiteltävä aineisto muodostaa jollain tavalla kokonaisuuden eli tapauksen. (Kinnunen & Eskola 2001, 159, 168.)

Tutkimusmenetelmien kautta saatuja tuloksia halusimme käsitellä kehittämis-tehtävämme mukaisesti jokaisen tulkkauksilanteen osapuolen näkökulmasta. Tällaisen luokittelun myötä tuloksia on miellyttävämpi ja selkeämpi tarkastella. Seuraavaksi kerromme valitsemistamme tutkimusmenetelmistä ja niiden toteutuksesta. Tutkimustuloksia esittelemme tarkemmin luvussa viisi (s. 31).

2.3.1 Kyselylomake tulkeille

Tulkeille suunnatulla kyselylomakkeella (liite 2) kartoitimme työkentällä jo olemassa olevaa tietotaitoa. Kyselylomakkeen hyvänä puolena on se, ettei tutkijan läsnäolo vaikuta vastaajan vastauksiin. Kysymysmuodot pysyvät kaikille samoina, kun taas esimerkiksi haastattelussa kysymyksenasettelut saattavat elää tilanteen mukaan. (Valli 2001, 101.) Haittapuolena kyselylomakkeessa on puolestaan väärinymmärryksen mahdollisuus, johon ei vastaustilanteessa pysty vaikuttamaan. Tämä voidaan pyrkiä eliminoimaan selkeällä lomakkeella ja vastausohjeella sekä huolellisella esitestauksella. (Valli 2001, 102.)

Teimme sähköisen Webropol-kyselylomakkeen, jonka lähetimme tulkeille Suomen Viittomakielentulkit ry:n internetsivuilla olevien postituslistojen kautta. Tämän lisäksi lähetimme kyselyä myös suoraan tulkeille ja yritysten esimiehille, jotta he voisivat jakaa kyselyä alaisilleen. Suomessa viittomakielien tulkkveja on tällä hetkellä Kelan tulkkauksipalvelun listauksen mukaan 823 kappaletta (Reetta Pösö, henkilökohtainen tiedonanto 18.4.2017). Vastauksia kyselyymme saimme 41 kappaletta, joka on 4,98 % koko Suomen tulkeista.

Kyselylomakkeen kysymykset 5.-7. ja 9.-12. olivat avoimia kysymyksiä, joilla pyrimme keräämään laadullista tietoa. Niihin vastaajat saivat omin sanoin muotoilla vastauksensa ja jakaa ajatuksiaan vapaasti. Mahdollisimman suuren vastaajamäärän tavoittamiseksi sallimme kyselyyn vastanneita kertomaan myös vapaa-ajan harrastuksien tulkkauksesta, jos heillä ei ollut kokemusta juuri koi-

raharrastusten tulkkauksen puolelta. Pyrimme tekemään kysymyksistä sellaisia, joihin oli mahdollista vastata myös muiden harrastusten näkökulmasta. Ajattelimme, että muihin harrastuksiin liittyviä vastauksia pystyy mahdollisesti hyödyntämään myös koiraharrastustilanteissa.

Kyselymme kysymyksistä mikään ei ollut pakollinen, jolloin vastaajat saivat itse päättää, mihin niistä vastaavat. Päätimme jättää pakolliset kysymykset pois, sillä pelkäsimme niiden alentavan vastaamishalukkuutta. Ajattelimme myös, että näin vastaajat ovat kykeneviä täyttämään kyselyä vapaasti ja vastaamaan juuri niihin kohtiin, joista heillä on kokemusta työnsä kautta. Pakollisten kysymysten puuttuminen johti siihen, ettei jokainen vastaaja vastannut jokaiseen kysymykseen. Vastauksia analysoitaessa oli siis otettava huomioon se, ettei vastausten määrä ollut suoraan verrattavissa vastanneiden tulkkien lukumäärään. Tuloksia käsitellessä kerromme siis, montako kertaa sama asia on mainittu.

Tuloksia analysoidessa kävimme vastaukset yksitellen läpi ja huomasimme niistä löytyvän samankaltaisia toistuvia teemoja. Avointen vastausten tekstimassasta on pyrittävä löytämään ja erottamaan tutkimusongelman kannalta olennaiset aiheet. Näin aineistosta voi nostaa esiin tutkimusta valaisevia teemoja. (Eskola & Suoranta 2000, 174.) Ryhmittelimme aineistoa erilaisten aihepiirien mukaan eli käytimme analyysitapana teemoittelua. Aineistoa analysoidessa etsimme vastausten joukosta tiettyjä teemoja kuvaavia näkemyksiä, jotka liitimme sopivan teeman alle. Poimimme kyselyn aineistosta tutkimukselle keskeiset aiheet ja vertailimme tiettyjen teemojen esiintymistä aineistossa. Teemojen sisältöä kuvailimme myös aineiston alkuperäisillä sitaateilla, mikä tuki tulkintoja ja johtopäätöksiä.

Kyselyn kautta pääsimme käsiksi koiraharrastusten tulkkauksen hiljaiseen tietoon ja siihen, mitkä asiat tekevät kyseisistä tulkkaustoimeksiannoista onnistuneita tai haastavia. Toiminnallisissa opinnäytetöissä kyselylomakkeen avulla tehdyn selvityksen pohjalta tavoitteena on saada joko suuntaa lopputuotoksen sisältöön tai kerätä lähdetietoa joka puuttuu kirjallisuudesta (Vilkkä & Airaksinen 2003, 62). Me pyrimme kyselylomakkeen kautta saamaan sekä tietoa loppu-

tuotosta varten että keräämään kentällä olevaa hiljaista tietoa, jota ei kirjallisuudesta välttämättä löydy.

Ihmisen tietoisuutta tutkiessa faktaa on se, että tiedämme enemmän kuin mitä osaamme sanoa tai kertoa. Suurinta osaa ihmisen tietämyksestä ei voi pukea sanoiksi. (Polanyi 2009, 4-5.) Arkipuheessa hiljaisella tiedolla tarkoitetaan kokemuksellista tietoa. Työelämässä sillä tarkoitetaan työkokemuksen synnyttämiä taitoja ja osaamista. Hiljainen tieto kerääntyy vuosien varrella tekemällä työtä. Työntekijät eivät välttämättä itse tunnista taitojaan ja hiljaista tietoaan, koska kokemus ilmenee monipuolisena, kokonaisvaltaisena ja ammatillista osaamista laajempaan tietona. (Pohjalainen 2012, 2.) Tämän vuoksi pyrimme kyselyllä selvittämään tulkkien kokemuksen kautta saamaansa tietoa, jota ei synny opintojen aikana tai löydy kirjallisuudesta. Opinnäytetyömme myötä myös muilla on mahdollisuus päästä käsiksi näihin käytänteisiin ja huomioihin, jotka ovat ilmenneet tulkkauksilanteiden myötä.

2.3.2 Haastattelut kouluttajille ja viittomakieliselle harrastajalle

Haastattelimme kolmea kouluttajaa (liite 3), jotka ovat olleet kouluttajana tilanteessa, jossa on ollut viittomakielen tulkkaus ja viittomakielinen harrastaja. Näistä kolmesta kouluttajasta kahdella oli kokemusta viittomakielestä. Haastattelimme lisäksi yhtä viittomakielistä tottelevaisuuskoulutuksen harrastajaa.

Haastattelut kouluttajille ja kurolle harrastajalle teimme ajankäytöllisistä syistä sähköisesti. Haastattelun etuna onkin, että siinä aineistonkeruuta voi säädellä joustavasti tilanteen edellyttämällä tavalla ja vastaajia myötäillen. Haastattelussa ihminen pääsee tuomaan esille itseään koskevia asioita mahdollisimman vapaasti. (Hirsjärvi 2004b, 194.) Haastattelun muodoista haastattelumme olivat avoimia haastatteluja. Avoin haastattelu on muodoltaan lähellä keskustelua, jossa haastateltava voi kertoa ajatuksia, mielipiteitä ja tunteita liittyen aiheeseen (Hirsjärvi 2004b, 198). Sähköisesti tehtävissä haastatteluissa on mielestämme etuna se, että vastaaja voi kaikessa rauhassa miettiä vastauksiaan.

2.3.3 Koulutustilanteiden ja tottelevaisuuskokeen havainnointi

Käytimme havainnointia yhtenä tutkimusmenetelmänä. Kävimme seuraamassa tottelevaisuuskoulutuksia yhteensä kaksi kertaa Espoon Koirakeskuksessa sekä kerran Lohjan Kirsuhallilla opinnäytetyön tilaajamme Susanna Korrin vetämänä. Näiden koulutusten lisäksi havainnoimme myös tottelevaisuuskoetta Vantaalla Ojangan koiraurheilukeskuksella. Mielestämme havainnointi sopi hyvin tukemaan muita tutkimusmenetelmiä. Havainnointien jälkeen keskustelimme huomioista keskenämme, jolloin niistä syntyi paljon uusia näkökulmia. Havainnointi kytkee saadun tiedon sen kontekstiin muita tutkimusmenetelmiä paremmin, ja asiat nähdään niiden oikeissa yhteyksissä (Grönfors 2001, 125). Havainnointitilanteissa nauhoitimme koulutusten kulkua videokameralla, jolloin pystyimme myöhemmin palaamaan koulutustilanteisiin tallenteiden avulla. Tallenteen katsominen useampaan otteeseen toi ilmi uusia ajatuksia ja näkökulmia, joita emme heti koulutuksissa paikan päällä huomanneet. Tallenteelta oli myös helppo tarkistaa asioita, jotka jäivät epäselviksi paikan päällä havainnoissa.

Havainnointi voidaan jakaa eri tasoihin sen mukaan, kuinka paljon tutkija osallistuu havainnoissaan. Piilohavainnoinnissa tutkija on läsnä ilman, että kukaan kiinnittää häneen suurta huomioita tai kukaan välttämättä tietää, että joukossa on tutkija havainnoimassa. (Grönfors 2001, 130.) Täydellinen osallistuminen on melko harvinaista ja se tarkoittaa sitä, että tutkija menee esimerkiksi yhdeksi työntekijäksi havainnoitavien työntekijöiden joukkoon (Grönfors 2001, 131–132). Havainnoimme osallistumatta tottelevaisuuskoulutuksen kulkuun. Meistä kummallakin on tietoperustaa aiheeseen liittyen ja toisella on myös omakohtaisia käytännön kokemuksia. Näin ollen jo olemassa olevan lajitietämyksemme pohjalta oli helpompi lähteä tekemään selvitystyötä.

3 VIITTOMAKIELENTULKIN AMMATTI

Viittomakielentulkki on viestinnän ja tulkkauksen ammattilainen. Tulkin työkieliä ovat puhutut ja viitotut kielet, esimerkiksi suomen kieli ja suomalainen viittomakieli. Tulkki työskentelee tilanteissa, joissa osallistujat eivät kommunikoi samalla kielellä. Viittomakielentulkkin perustehtävänä onkin välittää tietoa kieleltä toiselle ja saattaa näin kaikki tilanteen osapuolet kielellisesti tasa-arvoiseen asemaan. Tulkki toimii myös suomen kielen ja viittomakielen asiantuntijana. Tulkkaus on asiakokonaisuus, jossa on myös erittäin tärkeää sekä kuulevien että kuurojen kulttuurien ymmärtäminen. (Hynynen, Pyörre & Roslöf 2010, 64.)

Viittomakielentulkkin työ on monipuolista, sillä jokainen tulkkaustilanne on erilainen. Tulkki voi työskennellä missä vaan, sillä tulkkausta tarvitaan kaikissa arkipäivän tilanteissa. Tulkki voidaan tilata myös muun muassa erilaisiin tapahtumiin, työpaikalle, opiskeluun ja harrastuksiin. Viittomakielentulkilla on selkeä rooli kielen välittäjänä. Työssään tulkki noudattaa viittomakielentulkkin ammattieettistä säännöstöä (liite 4), jonka hengessä työtä tulee tehdä. (Suomen Viittomakielen Tulkit ry, 2016.) Ammattisäännöstö määrittelee tulkin toimenkuvaa ja säännöt luovat pohjaa kaikelle työlle. Ammattisäännösten päämääränä on tulkkipalvelun laadun ja yhtenäisten käytäntöjen varmistaminen. Tavoitteena on, että tulkkauspalvelua käyttävä asiakas pystyy luottamaan tulkkiin. (Kalela 2010, 22.) Tulkki joutuu työssään mukautumaan monenlaisiin tilanteisiin ja tekemään valintoja toimenkuvaansa liittyen. Säännöstö määrittää raamit, joiden sisällä tulkki voi tehdä ratkaisuja ja toimia joustavasti erilaisissa tilanteissa. Tulkki voi soveltaa ammattisäännöstöä parhaaksi katsomallaan tavalla, perustaen kuitenkin kaikki valintansa eettisiin ohjeisiin sopivaksi. (Hynynen, Pyörre & Roslöf 2010, 13.)

3.1 Asiakasryhmät

Viittomakielentulkkin asiakkaita ovat kuurot, kuurosokeat, kuuroutuneet, huonokuuloiset, mutta myös kuulevat. Kuuro on henkilö, joka on syntymästään asti ollut kuuro tai joka on varhaislapsuudessaan menettänyt kuulokykynsä. Hän ei

saa selvää puheesta kuulokojeenkaan avulla, ja siksi hän kommunikoi pääasiassa ensikielensä eli viittomakielen avulla. Kuuroutunut henkilö on menettänyt kuulonsa kokonaan puheen oppimisen jälkeen. Kuulokojeen avulla hän ei saa täysin selvää puheesta, vaan kommunikoi puheella useimmiten tukimenetelmien, kuten viitotun puheen tai tekstitulkkauksen avulla. Huonokuuloisena henkilönä pidetään ihmistä, jonka kuulovamma on osittainen ja hän kuulee puhetta kuulokojeen kautta. Yleensä puheen kuulemisen tukena hän käyttää huulitalukua ja pystyy kuulokojeensa avulla kommunikoimaan puheella. (Kuuloliitto ry, 2009.)

Kuurosokealla henkilöllä on vaikea-asteisia näön ja kuulon vaikeuksia. Kuulonäkövamman yhdistelmä aiheuttaa kommunikaatioon, orientoitumiseen ja liikuntaan liittyviä ongelmia arjessa. Kommunikaatiomenetelmiin vaikuttaa henkilön näön ja kuulon tilanne. Yleisesti ottaen kuurosokeat henkilöt käyttävät kommunikoidessaan puhuttuja kieliä, viittomakieltä ja tuntoaistinvaraisia kielten vastaanoton keinoja sekä sosiaalishaptisia menetelmiä. (Suomen Kuurosokeat ry, 2013.)

Viittomakielentulkin asiakkaiksi mielletään yleensä vain kuurot paikallaolijat, mutta myös kuulevat ovat yhtä lailla tulkin asiakkaita. Monille kuuleville ihmisille viittomakielentulkin käyttö voi olla uutta ja hämmentävää. Tällöin tulkki voi kertoa työstään ja näin ollen sujuvoittaa tilanteen kulkua. Joillekin ihmisille ”ylimääräisen” ihmisen läsnäolo saattaa olla häiritsevää, mutta parhaimmillaan tulkin käyttö on kaikille osapuolille niin luonnollista, ettei tulkin läsnäoloa edes huomaa. (Hynynen, Pyörre & Roslöf 2010, 59–60.)

3.2 Koulutus

Viittomakielentulkin tutkinto on laajuudeltaan 240 opintopistettä ja sen voi suorittaa Humanistisessa ammattikorkeakoulussa Helsingissä tai Kuopiossa sekä Diakonia-ammattikorkeakoulussa Turussa. Neljän vuoden pituisesta koulutusohjelmasta valmistuu tulkkauksen, kääntämisen, ihmisten välisen vuorovaikutuksen ja kommunikaation asiantuntijoita (Humanistinen ammattikorkeakoulu

2017). Suomessa on tällä hetkellä 823 ammattitutkinnon suorittanutta tulkkia (Reetta Pösö, henkilökohtainen tiedonanto 18.4.2017).

Tulkin työ on muuttunut viime aikoina yhä monipuolisemmaksi, sillä siihen sisältyy perinteisen viittomakielen tulkkauksen lisäksi myös esimerkiksi tulkkausta kuurosokeille, kääntämistä, viittomakommunikaation opettamista ja kirjoitustulkkausta. Opetuksen sisältö on muuttunut työelämän tarpeiden mukaisiksi. (Humanistinen ammattikorkeakoulu 2017.) Tulkkausalalle hakeutuvalta edellytetään hyvää yleissivistystä ja kiinnostusta monikulttuurisuutta kohtaan. Opintojen tavoitteina on saavuttaa hyvä suomen kielen ja suomalaisen viittomakielen taito. Kielitaidon lisäksi suomalaisen valtakulttuurin ja viittomakielisen vähemmistökulttuurin omaksuminen on tärkeää. (Suomen Viittomakielen Tulkit ry, 2016.)

3.3 Viittomakieli ja tulkkauspalvelu

Viittomakielet ovat ympäri maailmaa kuurojen omissa yhteisöissä kehittyneitä viitottuja kieliä. Viittomakielet ovat syntyneet samalla tavalla kuin puhututkin kielet – spontaanisti luonnollisesta vuorovaikutuksen tarpeesta. Viittomakieli ei ole kansainvälistä, vaan jokaisessa maassa on oma kielensä, yksi tai useampi. Viitottujen kielten viestien tuotto perustuu kehon, käsien ja kasvojen käyttöön sekä niiden liikkeisiin. Viittomakielellä voi ilmaista itseään yhtä monipuolisesti kuin puhutuissakin kielissä, ja niihin sisältyy alueellisia eroja sekä eri rekistereitä ja tyynejä. Suomen kansallisia viittomakieliä ovat suomalainen viittomakieli ja suomenruotsalainen viittomakieli. (Kuurojen Liitto ry, 2016.)

Tulkkauspalvelu on turvattu laissa. Tulkkipalvelun käyttöä säätelevät lait pohjautuvat YK:n ihmisoikeuksien yleismaailmalliseen julistukseen ja Suomen perustuslakiin. Lain tarkoituksena on edistää vammaisten henkilöiden mahdollisuuksia toimia yhdenvertaisena yhteiskunnan jäsenenä. Tulkkauspalveluun on oikeutettu henkilö, jolla on kuulonäkövamma, kuulovamma tai puhevamma ja joka vammansa vuoksi tarvitsee tulkkausta työssä käymiseen, opiskeluun, asiointiin, yhteiskunnalliseen osallistumiseen, harrastamiseen tai virkistykseen. Edellytyksenä on, että henkilö kykenee ilmaisemaan omaa tahtoaan tulkkauksen avulla

ja hänellä on käytössään jokin toimiva kommunikointikeino. Lain toimeenpanosta vastaa Kansaneläkelaitos, joka päättää myös tulkkauspalvelun järjestämisestä ja siihen liittyvien kustannusten korvaamisesta. (Laki vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelusta 19.2.2010/133.)

3.4 Tulkkina harrastustoiminnassa

Viittomakielentulkki työskentelee hyvin vaihtelevissa työympäristöissä ja vuorovaikutustilanteissa. Tulkki voidaan tilata tavallisten asioimistilanteiden lisäksi myös esimerkiksi sukujuhliin, syntymäpäiville tai häihin. Tulkkaustilanteet, jotka liittyvät vahvasti viittomakielisen asiakkaan henkilökohtaiseen elämään vaativat tulkilta rautaista ammattitaitoa ja työroolin ymmärrystä. Joskus eteen voi tulla tilanteita, joissa tulkin täytyy pohtia omaa toimintaansa, velvollisuuksiaan ja tuntea työnsä rajat. Jokaiseen tulkkaustoimeksiantoon mennessään tulkin pitää valmistautua tuleviin kanssakäymisiin ja hallita tilanteen vaatima terminologia. Ihmisten välisissä vuorovaikutustilanteissa voi ilmetä hyvin monenlaisia tunnetiloja ääripäästä toiseen, jolloin tulkin on myös tärkeää osata käsitellä erilaisia tunteita ja välittää ne kieleltä toiselle. (Humphrey & Alcorn 2007, 375–376.)

Tulkin työympäristöihin kuuluu yhtäläillä tulkkaus myös erilaisessa harrastustoiminnassa. Aiemmin mainitun lain mukaan tulkkauspalvelut on tarkoitettu Suomessa asuvalle henkilölle, joka vammansa vuoksi tarvitsee tulkkausta asiainnin, työssä käynnin ja opiskelun lisäksi myös yhteiskunnalliseen osallistumiseen, harrastamiseen tai virkistykseen (Laki vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelusta 19.2.2010/133.) Tulkkauspalvelun asiakkailta on siis oikeus tilata tulkki mukaan harrastuksiinsa, jos he kokevat sen tarpeelliseksi. Ihmiset käyttävät vapaa-aikaansa osallistumalla erilaisiin harrastuksiin, ja Tilastokeskuksen (2005) tekemän tutkimuksen mukaan vapaa-ajan merkitys on lisääntynyt kymmenen vuoden välein tehdyissä vertailuissa. Vapaa-ajan viettotapoja ja niissä ilmeneviä muutoksia voidaan tarkastella väestön terveyden ja hyvinvoinnin näkökulmasta. (Hyyppä & Liikanen 2005, 71–72.) Vapaa-ajan merkityksen kasvaessa ihmiset haluavat löytää itselleen mielekästä tekemistä ja ylläpitää sosiaalisia suhteitaan harrastustoiminnan kautta. Viittomakielisten harrastajien myötä

tulkkien työkenttä laajenee ja heiltä vaaditaan erityisosaamista vaihtelevien toimintaympäristöjen vuoksi.

4 TOTTELEVAISUUSKOULUTUS

Tottelevaisuuskoulutuksella voidaan arkipuheessa tarkoittaa perinteistä arkitottelevaisuuskoulutusta tai kilpatottelevaisuutta eli tottelevaisuuskokeisiin tähtäävää koulutusta. Arkitottelevaisuus on vapaamuotoisempaa kuin kilpatottelevaisuus, ja kilpatottelevaisuudessa säännöt määrittelevät ja tuomarit päättävät, mitä koiran tulee osata. (Svartberg & Svartberg 2011,13.) Kilpatottelevaisuuskoulutuksessa koiran on osattava pidempiä ja vaativampia toimintoketjuja kuin arkitottelevaisuuskoulutuksessa (Svartberg & Svartberg 2011, 14). Tässä opinäytetyössä keskitymme nimenomaan kilpatottelevaisuuteen.

4.1 Koiraharrastus Suomessa ennen ja nyt

Järjestäytyneen koiraharrastuksen juuret ovat Iso-Britanniassa, jossa keksittiin koiranäyttelyt ja -kilpailut. Iso-Britannian The Kennel Club perustettiin jo vuonna 1873. Suomessa yhdistystoiminta alkoi heräillä 1800-luvun loppupuolella. 1887 järjestettiin Viipurissa koiranäyttely, jonka jälki-innostuksesta sai alkunsa Suomen Kennelklubi vuonna 1889. (Unhola 2014, 19.) Finska Kennelklubben eli Suomen Kennelklubi perustettiin 11. toukokuuta 1889. Tuolloin kenneltoiminnan tavoitteena oli edistää kotimaisten metsästyskoirien kehitystä Suomessa. (mt., 22.) Kennelklubin perustamisaikoina kenneltyö oli vaikutusvaltaisten ja varakkaiden harrastus (mt., 23). Harrastajat olivat alkuvuosikymmeninä myös melkein pä pelkästään miehiä ja heistä käytettiin nimitystä ”pystykorvamiehet” tai ”herrat metsästäjät” (mt., 63).

Suomen Kennelklubin toiminta oli vilkasta vuosituhaten vaihteessa 1900-luvun alkupuolella, ja koirien metsästyskokeita pidettiin kiihtyvällä tahdilla. (mt., 40, 63). Kukoistus kääntyi kuitenkin kurjuuteen, kun Suomen itsenäistymisen jälkeen maassa puhkesi sisällissota, joka luonnollisesti rajoitti niin koiranpitoa

kotona kuin koirien kanssa harrastamista. Myös maailmansodat, penikkatauti-epidemia ja vesikauhu olivat 1900-luvun koirien ja harrastajien haasteena. (mt., 63, 84, 105). Vuonna 1912 Suomen Kennelklubin jäsenmäärä oli 1160 (Unhola 2014, 95). Vuonna 2013 jäseniä oli jo yli 150 000 (mt., 281). Myös koirien määrä jatkoi hurjaa kasvuaan, sillä vuonna 1935 koiria oli Suomessa 103 496 (mt., 168). Vuonna 2016 rekisteröityjen koirien määrä oli noin 500 000 koiraa (Suomen Kennelliitto 2016c).

Vuonna 1934 kennelharrastus oli kasvanut suuresti, mutta se ei ollut koko kansan harrastus. Maaseudulla elävät eivät juuri voineet vaikuttaa Kennelklubin asioihin, ja tuon ajan kulkumahdollisuuksilla kokouksiin osallistuminen oli vaikeaa. 1935 perustettiin Kennel-Liitto, sillä ihmiset halusivat suomenkielisen järjestön. (Unhola 2014, 158–159.) Vuonna 1911 Ranska ja Belgia perustivat edelleen aktiivisesti toimivan kansainvälisen koiranjalostusliiton Fédération Cynologique Internationalen (FCI). Suomen Kennelklubi hyväksyttiin FCI:n jäseneksi. (Unhola 2014, 164.) 1962 Kennelklubi ja Kennel-Liitto yhdistyivät edelleenkin toimivaksi Suomen Kennelliitoksi. Samalla perustettiin Koiramme – Våra Hundar -lehti Kennelliiton jäsenille. (mt., 235.)

Tottelevaisuuskokeen lajina toivat maahan aikoinaan Börje Ehnberg ja Peggy Wallenius. Alun perin kokeen tarkoituksena oli mitata seurakoirien perustottelevaisuutta ja sosiaalisuutta. (Unhola 2014, 238.) Tottelevaisuuskokeiden osalta koetoiminta alkoi Suomessa vuoden 1968 alussa, kun Hangossa järjestettiin ensimmäinen epävirallinen koe näyttelyiden yhteydessä. Tuolloin kokeet olivat tarkoitettu lähinnä seura- ja kääpiökoiraryhmille tavoitteena tarjota aktiivista toimintaa ja saavuttaa yhteiskuntakelpoinen koira. Tottelevaisuuskokeiden säännöt virallistettiin 1969 ja kilpailuja jatkettiin ”yhteiskuntakelpoinen koira” -teemalla ja niihin sai osallistua kaikki rodut. Tuolloin luokkia oli kolme ja vuodesta 1991 tottelevaisuuskokeissa on kilpailtu neljässä eri luokassa. (Suomen Palveluskoiraliitto 2016.) Yleisimpiä rotuja tottelevaisuuskokeissa ovat erilaiset paimenkoirat, esimerkiksi bordercollie ja belgianpaimenkoira, mutta myös erilaiset noutajat kuten kultainennoutaja. (Unhola 2014, 238.)

4.2 Tottelevaisuuskoulutuksen harrastaminen

Tottelevaisuuskoulutuksella (käytetään lyhennettä TOKO) pyritään opettamaan koiralle hallittua käyttäytymistä, mutta myös ohjaajalle koiran käsittelytaitoja. Tottelevaisuuskokeissa (eli TOKO-kokeissa) testataan koulutuksen tulosta eli esimerkiksi koiralle opetettujen tiettyjen liikkeiden hallintaa sekä koiran ja ohjaajan välistä yhteistyötä. (Suomen Palveluskoiraliitto 2016.) Harrastamisessa ei kuitenkaan aina tarvitse olla tavoitteena kilpaileminen, sillä tottelevaisuutta voi harrastaa ihan vain mukavan kotikoiran ja lemmikin kouluttamiseksi. Koulutus on helpointa aloittaa jossakin paikallisessa koirakerhossa, joita on monilla paikkakunnilla. (Suomen Kennelliitto 2016a.)

Erilaisia koe- ja kilpailulajeja on olemassa yhteensä noin 70. Lajien suosiota on mitattu Kennelliitossa koe- ja kilpailukäyntien määrää seuraamalla. Määrät ovat olleet viime vuosina jatkuvassa nousussa. Vuonna 2016 koe- ja kilpailukäyntejä oli 188 153. Tuosta määrästä eniten oli agilityn kilpailukäyntejä noin 127 500 ja tottelevaisuuskoulutuksessa koekäyntejä oli 5 566. (Suomen Kennelliitto 2017.) Harva menee kokeeseen harjoittelematta, joten koe- ja kilpailukäynnit kertovat myös siitä, että koirien kanssa harrastetaan lajia melko säännöllisesti ennen kokeisiin tai kilpailuihin menemistä.

4.3 Tottelevaisuuskokeet

Tottelevaisuuskokeisiin saa osallistua koira, joka on vähintään 10 kuukauden ikäinen (Suomen Kennelliitto 2016b, 1). Tottelevaisuuskokeissa on neljä eri luokkaa: alokasluokka (ALO), avoin luokka (AVO), voittajaluokka (VOI) ja erikoisvoittajaluokka (EVL). Kaikki koirakot (eli koira ja ohjaaja) aloittavat aina alokasluokasta ja etenevät siitä ylöspäin. Jokaisessa luokassa on 8-11 liikettä. Suoritettavissa liikkeissä on samoja piirteitä luokasta toiseen, mutta niiden vaatimustaso nousee ja liikkeeseen liittyvät osat ja elementit lisääntyvät, kun luokissa etenee ylöspäin. Koirakon on siirryttävä seuraavaan luokkaan viimeistään silloin, kun se on saavuttanut kolme kertaa 1-palkinnon sen hetkisessä kilpailuluokassaan (Suomen Kennelliitto 2016b, 6). Koirakko voi siirtyä seuraavaan luokkaan saatuaan jo yhden 1-palkinnon luokassaan.

Tottelevaisuuskokeissa liikkeet suoritetaan kehässä, joka on merkattu maahan esimerkiksi nauhalla. Kehässä koirakon lisäksi ovat tuomari, tuomarin sihteeri ja liikkeenohjaaja. Liikkeenohjaajan tehtävänä on kertoa milloin liike ja liikkeen arvostelu alkaa, näyttää kilpailijalle liikkeen aloituspaikka sekä huolehtia liikkeen tarvittavista välineistä. Liikkeenohjaaja (puhekielellä liikkuri) on kilpailusuorituksen aikana yleensä ainoa henkilö, joka puhuu kehässä kilpailijan puheen lisäksi. Liikkeenohjaaja ilmoittaa liikkeen alkamisesta ”liike alkaa” (Suomen Kennelliitto 2016b, 24). Liikkeen aikana liikkeenohjaaja voi sanoa ”käsky” tai esimerkiksi ”jätä koira” kun tehdään liike, jossa ohjaaja liikkuu koirasta poispäin tai esimerkiksi ”liikkeelle mars”, kun aloitetaan seuraamisliike. Liikkeenohjaaja antaa siis suoritustulvan tai tulvan käskyn antamiseen kaikissa liikkeen vaiheissa, ellei liikkeen suoritusohjeissa ole toisin mainittu. Kaikki liikkeet ja niiden arvostelu päättyvät, kun liikkeenohjaaja sanoo ”liike päättyy” tai ”kiitos”. (Suomen Kennelliitto 2016b, 25.)

Tottelevaisuuskokeissa koiralle annettavat käskyt ovat suullisia. Joissakin liikkeissä suullisen käskyn sijaan voi käyttää käsimerkkiä, ja joissakin liikkeissä voi käyttää sekä suullista että käsimerkkiä yhtäaikaisesti. Tuomarille tulee ilmoittaa kuitenkin ennen liikkeen alkua, mikäli suullisen käskyn tilalla käytetään käsimerkkiä. Jos liikkeessä on sallittu molemmat käskynantotavat, ei tämä ole tarpeellista. Käsimerkin tulee olla lyhyt ja se voidaan antaa joko yhdellä tai molemmilla käsillä, mutta muita vartaloapuja ei saa käyttää. Esimerkiksi pään, hartoiden tai koko vartalon kääntämistä tai jaloilla viestimistä ei saa käyttää ja näiden käyttäminen alentaa arvosanaa riippuen apujen kestosta ja voimakkuudesta. Esimerkiksi ruutuun lähettäessä ohjaaja saa kuitenkin kääntää päätään ja katsoa kohdetta, johon on koira lähettämässä. Käsimerkit eivät ole koskaan sallittuja koiran ollessa ohjaajan vieressä perusasennossa ja tuossa tilanteessa käsimerkin käyttäminen alentaa liikkeestä saatavaa arvosanaa. (Suomen Kennelliitto 2016b, 28.)

Suullisten käskyjen käyttö viittomakieliselle kuurolle on luonnollisesti hankalaa. Suomen Kennelliitolta on mahdollista hakea poikkeuslupaa esimerkiksi käsimerkkien käyttöön tottelevaisuuskokeessa. Kennelliiton Tottelevaisuuskokeiden säännöissä todetaan:

”Ohjaajan, joka haluaa käyttää muita apuvälineitä tai muuten poiketa näistä säännöistä ja ohjeista, on pyydettävä erikoislupa Kennelliitolta sekä perusteltava pyyntönsä. Asiasta on esitettävä saatu kirjallinen erikoislupa arvostelevalle tuomarille. Pysyvästi vammautunut ohjaaja, joka ei vammansa vuoksi voi ohjata koira koeohjeen edellyttämällä tavalla, saa ohjata koiraansa koesäännöissä ja koeohjeissa poikkeavalla tavalla. Ohjaustapa on ilmoitettava tuomarille hyväksyttäväksi ennen kokeen alkua.” (Suomen Kennelliitto 2014.)

4.4 Tottelevaisuuskoulutukseen liittyvät käsitteet

Tässä luvussa määrittelemme keskeisimpiä tottelevaisuuskoulutukseen liittyviä käsitteitä, joita tulkki mitä luultavimmin joutuu tulkkamaan. Tutkimusmenetelmämme kautta nousi esiin käsitteiden ymmärryksen tarpeellisuus. Esimerkiksi eräs kouluttaja oli huomannut käsitteiden hankaluuden tulkkauksessa, sillä monille tulkeille käsitteet ovat olleet vaikeita. Esimerkiksi käsitettä ”perusmuoto” ei voi tulkata suomen kielen mukaan, sillä se tarkoittaa kuitenkin täysin eri asiaa kuin mitä viittomilla PERUS+MUOTO ilmaistaan. Olemme käyttäneet kuvia havainnollistamaan käsitteitä. Tässä luvussa esiintyvien kuvien kopiointi ja kaikenlainen käyttäminen on kiellettyä.

Perusasento

Kaikki liikkeet tottelevaisuuskokeissa alkavat perusasennosta (kuva 1, 22) ja päättyvät perusasentoon. Perusasennossa koira istuu ohjaajan vasemmalla sivulla, rintamasuunta on ohjaajan mukainen ja koiran lapa on ohjaajan polven kohdalla. Koiran ja ohjaajan väliin jäävä tila on noin 10 cm. (Suomen Kennelliitto, 2016b, 24.)

KUVA 1. Perusasento

Luoksepäästävyys

Nimensä mukaisesti luoksepäästävyys tarkoittaa osoittaa, että koira päästää vieraan ihmisen luokseen (Svartberg & Svartberg, 2011, 238). Luoksepäästävyys tarkistuksessa ohjaaja tuo kytketyn koiran tuomarin luokse ja tuomarin pitää pystyä koskemaan koiraan. Naaraskoirilta tarkastetaan samalla, onko niillä kiima ja uroskoirat käsitellään vastaavalla tavalla. (Suomen Kennelliitto 2016b, 24.) Luoksepäästävyys tarkastus tehdään aina kilpailukehän ulkopuolella jokaisessa kilpailuluokassa tuomarin toimesta (Suomen Kennelliitto 2016b, 24).

Paikallaolo

Paikallaolossa koirat makaavat noin neljän metrin välein toisistaan. Ohjaajat jättävät koiran paikalleen ja lähtevät itse kauemmas riviin seisomaan tai luokasta riippuen menevät piiloon niin, etteivät koirat näe ohjaajia. (Svartberg & Svartberg 2011, 221.) Paikallaolo kestää luokasta riippuen 1-2 minuuttia ja se suoritetaan luokasta riippuen istuen tai maaten (Suomen Kennelliitto 2016b, 21–22). Paikallaolot ovat jokaisessa tottelevaisuuskokeen luokassa, varioiden kuitenkin luokkakohtaisesti (Suomen Kennelliitto 2016b).

Seuraaminen

Seuraamisliikkeessä (kuva 2) koiran tulee seurata ohjaajaa tämän vasemmalla puolella ja koiran lavan tulee olla ohjaajan polven kohdalla. Koiran ja ohjaajan väliin tulee jäädä noin 10 cm tilaa, koirakon rintamasuunnan tulee olla yhteneväinen ja koiran tulee seurata ohjaajaa halukkaasti. Ohjaajan pysähtyessä koiran tulee istuutua perusasentoon ilman erilliskäskyä. Kaikissa tottelevaisuuskoeluokissa seuraaminen suoritetaan ilman talutinta. (Suomen Kennelliitto 2016b, 27.)

KUVA 2. Seuraaminen

Ruutu

Ruudun tarkoituksena on lähettää koira merkitylle paikalle eli ruutuun (kuva 3, 24). Ruutu on yleensä neliö, jonka kulmat on merkattu kartioilla tai muilla merkeillä. Liikkeen tarkoituksena on testata ohjaajan ja koiran osaamista tehtävässä, jossa ohjaaja ohjaa koiran liikkumissuuntaa kauempaa. (Svartberg & Svartberg 2011, 148.) Lähettämiseen merkitylle paikalle voi liittyä muitakin tehtäviä, jotka vaihtelevat luokkakohtaisesti. Ensimmäisen kerran ruutuun lähetys tulee avoimessa luokassa. (Suomen Kennelliitto 2016b.)

KUVA 3. Ruutu

Estehyppy

Estehyppy on alokasluokassa ja avoimessa luokassa. Alokasluokassa koira hyppää vain ohjaajan luokse, avoimessa luokassa koira hyppää sekä pois päin ohjaajasta että ohjaajan luo. Alokasluokassa este on avonainen, muissa luokissa umpinainen ja erikoisvoittajaluokassa on molemmat. (Suomen Kennelliitto 2016b.)

Hyppynouto

Hyppynouto on liikkeenä voittajaluokassa yksinkertaisella tavalla, erikoisvoittajaluokassa siihen on liitetty muitakin osia (Suomen Kennelliitto 2016b). Voittajaluokan hyppynoudossa koirakko on esteen takana. Liikkeenohjaaja antaa ohjaajalle metallinoutokapulan (kuva 4). Käskyn saatuaan kilpailija heittää kapulan esteen yli. Koiran tulee käskystä hypätä esteen yli, noutaa kapula ja hypätä este kapula suussa vielä takaisin päin ja tulla ohjaajan viereen perusasentoon. (Suomen Kennelliitto 2016b, 62.)

KUVA 4. Metallinen noutokapula

Ohjattu nouto

Ohjatussa noudossa perusideana on, että koira lähetetään ensin vähän matkan päähän eteenpäin maassa olevalle merkille ja siitä koira lähetetään noutamaan noin viiden metrin välein rivissä olevista kolmesta noutokapulasta vasemman tai oikean laidan kapula. Noudon suunta arvotaan ennen liikkeen alkua. Koira noutaa kapulan ja tuo sen ohjaajalle. (Svartberg & Svartberg 2011, 181.) Ohjatusta noudosta on erityyisiä variaatioita eri luokissa, esimerkiksi erikoisvoittajaluokassa koiran tulee ensin kiertää merkki, sitten hakea noutokapula, hypätä esteen yli ja tuoda kapula ohjaajalle. Ohjatun noudon kapulat ovat puiset ja laipalliset (kuva 5). (Suomen Kennelliitto 2016b, 73.)

KUVA 5. Puiset laipalliset ohjatun noudon noutokapulat

Tunnistusnouto

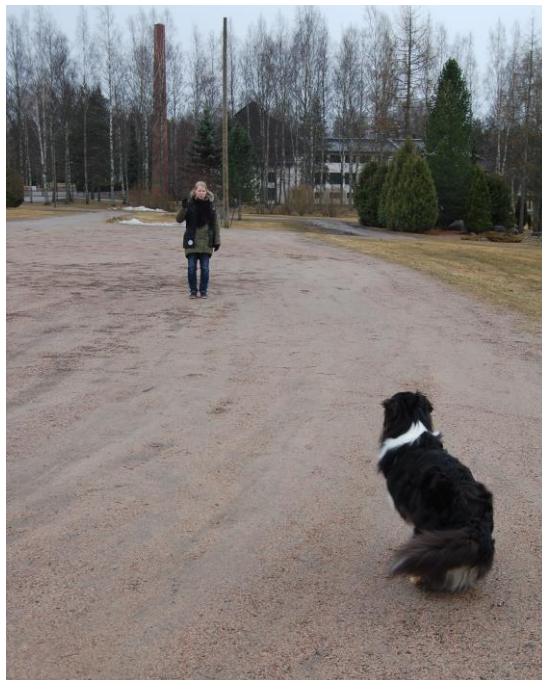
Tunnistusnouto (tunnari) on liikkeenä voittajaluokassa ja erikoisvoittajaluokassa (Suomen Kennelliitto 2016b, 21–22). Tunnistusnoudossa käytetään pienehköjä puisia noutokapuloita (10 cm x 2 cm x 2 cm) (kuva 6, 26), joista aina yksi on merkitty kynällä. Liikkeen alussa ohjaaja saa pitää kapulaa käsissään noin 10 sekunnin ajan hajun tarttumiseksi. Sitten kapula viedään luokasta riippuvan matkan päähän koirakosta tiettyyn asetelmaan muiden hajusteettomien kapuloiden (5-7 kpl) joukkoon. Koiran tulee ohjaajan käskystä lähteä etsimään tehokkaasti ohjaajan hajulla merkattua kapulaa koskematta kapuloihin ja oikean kapulan löytyessä tuoda kapula ohjaajalle. (Suomen Kennelliitto 2016b, 59–60, 77.)

KUVA 6. Tunnistusnoudon noutokapula

Kauko-ohjaus

Kauko-ohjaus (kuva 7) on liikkeenä jokaisessa luokassa muuttuen aina vaativammaksi koirakon edetessä ylöspäin luokissa. Kauko-ohjauksessa koiran pitää vaihtaa asentoa luokasta riippuen istumisen, seisomisen ja maahan menon välillä. Koira on paikallaan luokasta riippuen määritellyn etäisyyden päässä ohjaajasta. (Suomen Kennelliitto 2016b.) Ohjaaja käskyttää siis koira ja koiran pitää suorittaa asennonvaihdot ilman, että koira siirtyy eteen- tai taaksepäin (Svartberg & Svartberg 2011, 212).

KUVA 7. Kauko-ohjaus

Palkitseminen

Palkitseminen kasvattaa koiran intoa suorittaa tehtäviä. Palkitsemisen periaate on, että ensin tehdään ja sitten koira saa palkkion. (Svartberg & Svartberg 2011, 58.) Palkkio voi olla esimerkiksi jotakin ruokaa, lellulla leikkimistä tai sosiaalinen palkka (Svartberg & Svartberg 2011, 60). Sosiaalinen palkka tarkoittaa ohjaajalta tulevia huomionosoituksia koiraan kohtaan, esimerkiksi silittely, rapsuttelu, kehuminen ja niin edelleen. Tottelevaisuuskokeissa ainoa sallittu palkkausmuoto on sosiaalinen palkka. (Pärssinen 2009, 145.) Palkkion ajoittaminen on tärkeää koiran kouluttamisessa. Jos koira halutaan palkita esimerkiksi maahan menosta, pitää palkkio antaa heti kun esimerkiksi koiran kynnärpäät ovat maassa. Palkkio annetaan koiralle mahdollisimman nopeasti, jottei se ehdi tekemään muita käytöksiä ennen palkkiota. Tärkeintä on siis se, että koira yhdistää palkkion oikeaan ja haluttuun asiaan. (Pärssinen 2009, 156.)

Erilaiset noudot

Tottelevaisuuskokeessa noutoliikkeen suoritustapa vaihtelee eri luokissa (Suomen Kennelliitto 2016b). Nouto eli esineen hakeminen ja luovuttaminen ohjaajalle voidaan tehdä erityyillisillä noutokapuloilla (kuva 8), joita on saatavilla koiran kokoon sopivina (Svartberg & Svartberg 2011, 162).

KUVA 8. Puinen noutokapula

Merkki/törppö/tötterö/kartio

Tottelevaisuuskokeissa käytetään erilaisia merkkikartioita (kuva 9) merkitsemään liikkeiden suorituspaikkoja. Kokeissa merkkien väriä, muotoa tai laatua ei ole määrätty. (Pärssinen 2009, 34.)

KUVA 9. Erilaisia merkkikartioita

Häiriöt

Tottelevaisuuskoulutuksessa voidaan puhua häiriöistä. Häiriö voi olla kokeessa tai harjoituksessa jokin sisäinen tai ulkoinen tekijä. Sisäisiä ovat esimerkiksi koiran yleinen mielentila tai hormonaalinen tila. Osaan sisäisistä häiriöistä ohjaaja ei voi vaikuttaa ollenkaan, ulkoisiin häiriöihin ohjaajalla on suurempi vaikutusmahdollisuus. Yleensä koiria häiritsevät kokeissa ja harjoituksissa esimerkiksi muut ihmiset, muut koirat, äänet ja säätila. (Pärssinen 2009, 256.) Erilaisia häiriöitä saatetaan lisätä tottelevaisuuskoulutusharjoituksiin, jotta koirat tottuisivat niihin (Pärssinen 2009, 262).

Kohteet (target)

Kohteet eli targetit ovat tottelevaisuuskoulutuksen apuvälineitä. Yleensä targettina käytetään kosketusalustaa, kosketuskeppiä tai muuta kosketuspintaa. Koira opetetaan ensin koskemaan jotakin targettia, joka myöhemmässä koulutusvaiheessa liitetään johonkin uuteen toimintoon. (Pärssinen 2009, 185.) Targetiksi

voidaan arkikielessä sanoa myös esimerkiksi namialustaa, jolloin kyseessä on lähinnä namin syöminen alustalta, ei niinkään alustan koskettaminen.

Kontakti

Tottelevaisuuskoulutuksessa kontaktissa oleva koira kuuntelee ja tarkkailee ohjaajaa. Katsekontaktissa koira katsoo ohjaajaa kasvoihin tai kasvojen seudulle. Kontaktilla voidaan tarkoittaa myös yleistä kontaktia, jolloin koira ei välttämättä katso ohjaajaa koko ajan, mutta on kuulolla siitä, mitä ohjaaja tekee. (Pärssinen 2009, 227.)

4.5 Koiran käyttäytyminen

Koiran kehosta pystyy päättelemään kuinka se suhtautuu lähestyvään ihmiseen. Jos koiran ilme on pehmeä ja korvat ovat rennot, olemus on rento ja häntä heilahtelee rennosti sivuttain tai pyörii, koira luultavasti nauttii ihmisen seurasta. Koiran eleitä kannattaa seurata, mutta koira ei saa tuijottaa. Koiran lähellä voi laskeutua koiran tasolle kyykkyyyn ja antaa koiran tehdä aloite lähestymisestä. (Kaimio 2017.) Koira voi rapsutella ja silittelä rauhassa, mieluiten kämmenen rystyspuolella ja aloittaa lavalta ja kaulalta, ei päästä, niskasta tai selästä (Väyrynen 2016, 16).

Koiran lähestymiseen pitää aina kysyä omistajan lupa (Väyrynen 2016, 16). Koiran näkökulmasta suoraan käsi ojossa lähestyvä ihminen voi vaikuttaa uhkaavalta. Vaikka kuinka kiltti ja tottelevainen koira olisikin, ei koskaan voi tietää kuinka koira suhtautuu lähestyvään vieraaseen ihmiseen. Varsinkin, jos koira on kipeä, se voi hyökätä ilman ennakkovaroitusta (Kaimio 2017). Koira kohti ei kannata ojennella käsiä eikä kumartua sen yli, eikä vieraan ihmisen kannata tuijottaa koira suoraan silmiin. Nämä kaikki ovat koiralle uhkaavia eleitä. (Väyrynen 2016, 16.)

Jos koira ei ole ilahtunut vieraan ihmisen lähestymisestä, se saattaa murista sen merkiksi, että haluaa saada lisää etäisyyttä. Koira saattaa myös tuijottaa ihmistä tiukasti, sen selkäkarvat saattavat kohota pystyyn ja koko asento saat-

taa olla jännittynyt. Lähestyvä ihminen voi rauhoittaa tilannetta katsomalla pois-päin ja pysymällä rentona. (Kaimio 2017.)

Pelkäävä koira saattaa murista tai jopa haukkua, mutta kehon asento on kyyristynyt ja korvat ovat luimistetut, mikä kertoo koiran epävarmuudesta. Näin reagoivaa koira ei kannata lähestyä ollenkaan, sillä taluttimessa oleva koira ei pääse kauemmas ja saattaa tuntea olonsa ahdistetuksi, jolloin vaihtoehdoksi jää hyökkääminen ja pureminen. (Kaimio 2017.) Koiralle pitää muistaa antaa aina mahdollisuus poistua tilanteesta, sitä ei saa ympäröidä tai ahdistaa nurkkaan (Väyrynen 2016, 16).

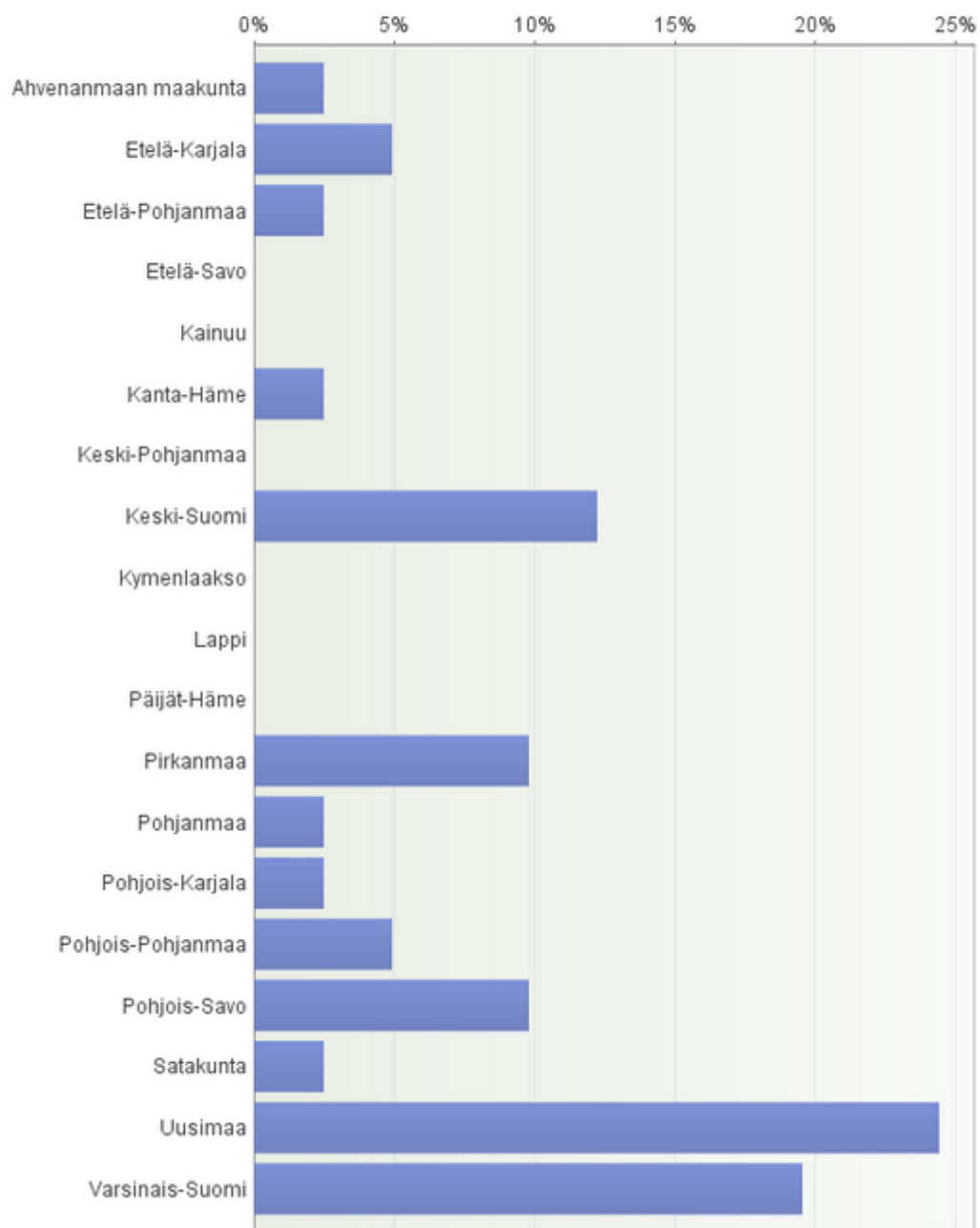
5 TUTKIMUSTULOKSET

Tässä luvussa esittelemme tarkemmin työmme tuloksia. Opinnäytetyön tutkimusmenetelminä käytimme kyselyä, haastatteluja ja havainnoiteja. Näistä kaikista menetelmistä saadut tulokset on raportoitu kehittämistehtävämme mukaisesti viittomakielentulkin, viittomakielisen harrastajan ja kouluttajan näkökulmista. Kaikki tutkimustulokset on siis liitetty yhteen jokaista tulkkaustilanteen osapuolta käsittelevän otsikon alle. Lopuksi käsittelemme myös kaikille kuuluvia yleisiä huomioita.

Tulkeille lähetetty kyselylomake muodostui suurimmaksi osaksi avoimista kysymyksistä. Halusimme kuitenkin selvittää hieman kyselyyn vastaavien tulkkien taustatietoja, ja tätä varten kyselyn alkuun teimme muutaman monivalintakysymyksen. Kyselymme alussa kartoitimme sitä, millä alueella tulkit pääsääntöisesti työskentelevät tällä hetkellä. Vastanneet tulkit työskentelivät eri puolilla Suomea (taulukko 1, 32).

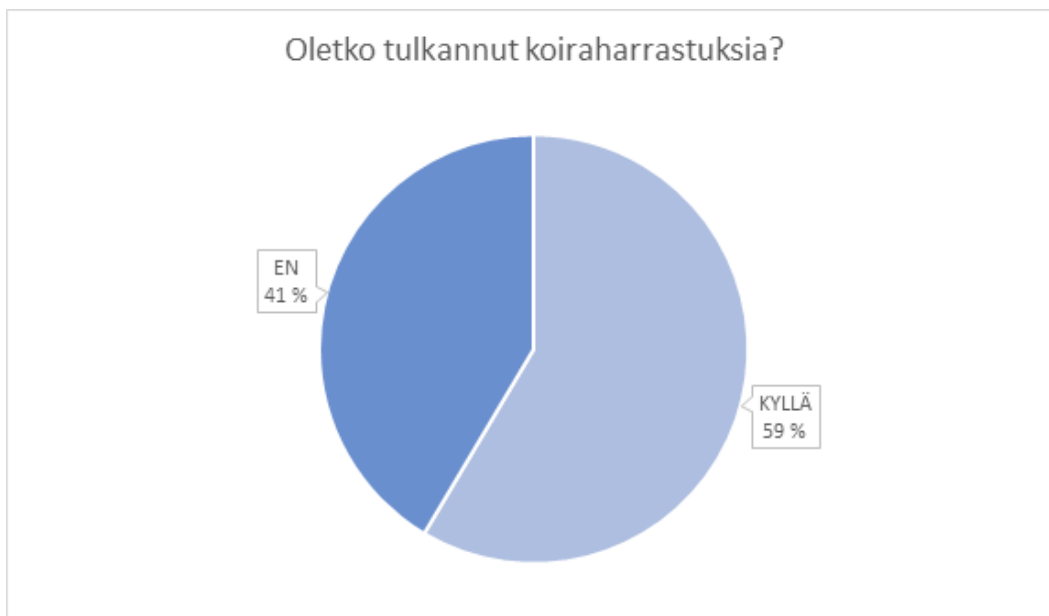
1. Millä alueella työskentelet pääsääntöisesti?

Vastaajien määrä: 41

Taulukko 1. Kyselylomakkeen kysymys:
"Millä alueella työskentelet pääsääntöisesti?"

Tämän taustatiedon jälkeen tutkimme sitä, kuinka moni vastaajista oli toiminut tulkkina koiraharrastuksissa (diagrammi 1, 33). Yhteensä 24 vastaajaa eli 59 % (n=24) oli tulkannut koiraharrastuksissa.

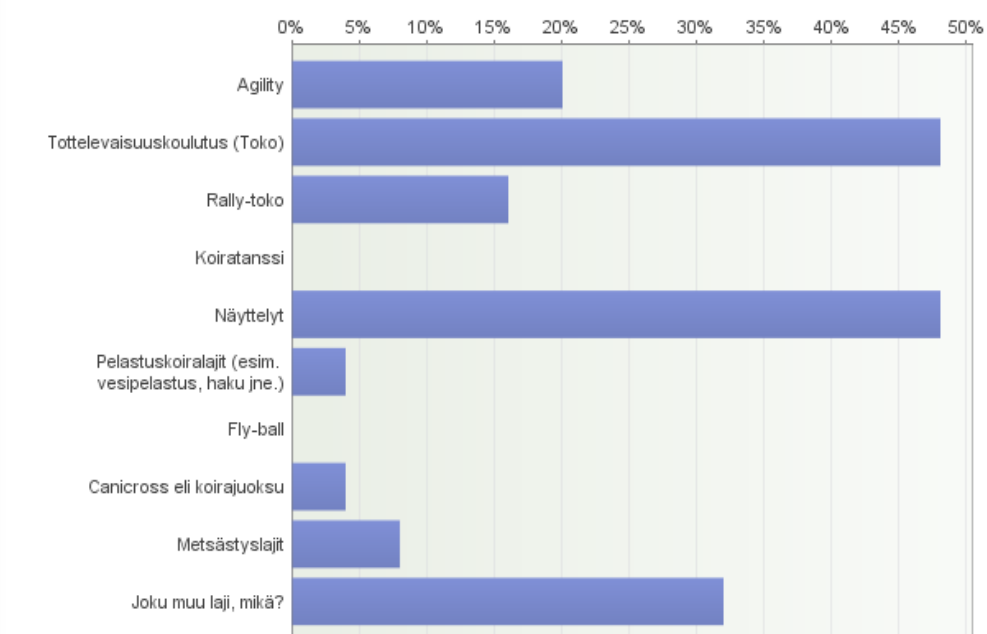

Diagrammi 1. Kyselylomakkeen kysymys:
”Oletko tulkannut koiraharrastuksissa?”

Halusimme selvittää, mitä lajeja vastaajat ovat tulkanneet, joten pyysimme heitä valitsemaan listasta ne lajit, joissa he olivat toimineet tulkkina. Taulukosta 2 käy ilmi, mitä koiraharrastuksia vastaajat olivat tulkanneet. Tottelevaisuuskoulutuksessa oli tulkannut yhteensä 12 vastaajaa.

3. Mitä koiraharrastuksia olet tulkannut?

Vastaajien määrä: 25

Taulukko 2. Kyselylomakkeen kysymys ”Mitä koiraharrastuksia olet tulkannut?”

Seuraavaksi halusimme selvittää vastaajien omakohtaisia kokemuksia koiraharrastuslajeista työn ulkopuolella. 50 % vastaajista oli kokemusta koiraharrastuksista, muun muassa koiranäyttelyihin osallistumisesta, metsästyskoirista tai alan opiskelusta. Toisella puolikkaalla vastaajista ei ollut omakohtaista kokemusta koiraharrastuksista.

Taustatietojen jälkeen kyselyyn vastattiin avointen kysymysten kautta. Tästä eteenpäin tarkastelemme kaikkien tutkimusmenetelmien tuloksia tulkkauksilanteen osapuolten näkökulmista.

5.1 Tulkkina tottelevaisuuskoulutuksessa

Sijoittuminen ja työturvallisuus

Tulkeille tehdyn kyselyn myötä esille nousi lukuisia eri asioita, joita tulkin pitää huomioida tottelevaisuuskoulutuksen tulkkauksessa. Suuri osa vastauksista (n=23) otti esille sijoittumisen. Harrastustilanteissa tulkin pitää olla näkyvillä, mutta kuitenkin samaan aikaan poissa tieltä. Osa vastauksista (n=7) huomioi myös tulkkien työturvallisuusnäkökulman:

“Työturvallisuus on välillä haastavaa, koska keskittyy tulkkamiseen eikä ehdi havainnoida mitä ympärillä tapahtuu ja hyvän tulkkauksipaikan vuoksi on yleensä keskellä tapahtumia”.

“Esim. ratsastustulkkauksissa tulkin tulee huomioida asiakkaan katsekontaktin lisäksi turvallisuus, jottei jää hevosien alle. Myös lentäviä palloja yms. tulee muistaa varoa.”

Tulkit kokivat haasteellisena sopivan paikan löytämisen etenkin silloin, jos asiakas on jatkuvasti liikkeellä koiransa kanssa. Tulkin täytyy yhtä aikaa pysyä katsekontaktissa kuuroon ja säilyttää puhekontakti ohjaajaan. Eräs kouluttaja kertoi haastattelussa tilanteesta, jossa tulkki meni kesken paikallaololiikkeen koirien keskelle tulkkamaan. Hänen mukaansa tämä ei etenkään aloittelevien koira-

koiden kanssa ole suotavaa, sillä vieras ihminen koirien keskellä käsiä heiluttelemassa voi häiritä koiria.

Havainnoinnista nousi esille se, kuinka tila ja osallistujien lukumäärä vaikuttavat tulkin sijoittumiseen. Kaikki koulutuksen osallistujat liikkuvat kentällä jatkuvasti. Näin teki myös kouluttaja, joka vaihtoi paikkaa usein ja käveli koirien seassa. Tulkki ei näin ollen pysty seuraamaan kuulevaa osapuolta, vaan hänen tulee löytää sopiva paikka kuuron asiakkaan lähistöltä, mutta kuitenkin niin, että kuulee kouluttajan ohjeet koko ajan. Kentällä olevat tottelevaisuuskoulutuksen hyppysteet veivät myös tilaa ja siksi osapuolilla oli paikoin ahdasta liikkua.

Koulutuksissa koirat kulkivat liikkeitä harjoitellessaan omistajiensa lähellä joko jatkuvasti tai osittain täysin vapaina. Koirien käyttäytyminen oli vaihtelevaa, sillä ajoittain niiden keskittyminen saattoi herpaantua tai ne eivät totelleet omistajiensa käskyjä. Joskus koirat ottivat kontaktia viereiseen koirakkoon tai hyppivät omistajaansa sekä kouluttajaa vasten. Kentällä liikkuesssa on tulkin myös varauduttava ottamaan arvaamattomia iskuja vastaan, sillä varsinkin isojen ja vahvarakenteisten koirien tönäisyt voivat olla jopa vaarallisia.

Eräs haastattelemamme kouluttaja korosti tilanneherkkyyttä. Tulkin tulee seurata tilannetta ja liikkua niin, että saa kouluttajan tulkattua, mutta ei häiritse liikkumisellaan muita koirakoita. Toinen kouluttaja oli samaa mieltä. Tulkin tulisi käyttäytyä rauhallisesti kentällä, jotta etenkin vasta-alkajille ei tule liikaa häiriötä. Tulkki voi seistä kouluttajan vieressä tai paikassa, jossa ei ole muiden osallistujien tai kouluttajan tiellä.

Sanaston hallinta

Tulkit (n=22) toivat kyselyn vastauksissa esille alan sanaston hallitsemisen. Eri-laisissa harrastuksissa käytettävä urheiluslangi voi olla haastavaa varsinkin silloin, jos se on itselle vierasta. Pitkälle edenneissä harrastuksissa ei enää puhuta selventäen, vaan oletetaan kaikkien tietävän, mistä on kyse.

“Tämä on tulkkille tosi vaikeaa kun sanotaan vaikka ”ja eki sit tietää ottaa maken”, ovatko Eki ja Make nyt treenipari? Ovatko eki ja ma-

ke jotain välineitä? Mitä tässä tarkoittaa "ottaa". Liittyikö tämä aiempaan aiheeseen vai oliko se sivuhuomautus. Nämä tiedot vaikuttavat tietysti tulkkaukseen ja aina tulkkeesta ei tule kovin selkeä."

"Tuntee olevansa ylimääräinen, tiellä. Urheilussa, kun ei itse ole urheilija, on haasteena pysyä porukan mukana. Sanasto on vierasta, aluksi harrastajalle itselleenkin, ja taas on "tiellä" kun pitää keskeyttää ja kysellä ohjaajalta."

Tulkille sanaston haltuun ottaminen tuo vaikeuksia, sillä vieraiden lajien terminologian opettelu vie aikaa. Aiemmin kerratut ja opetellut viittomat eivät välttämättä ole niitä, mitä juuri kyseisessä tilaisuudessa käytetään. Tällöin viittomista on parasta sopia yhdessä asiakkaan kanssa. Sanaston täytyisi kuitenkin olla päällisin puolin hallussa molemmilla kielillä ennen tulkkaustilanteeseen menoa.

Kaksi tulkkia (n=2) olivat myös ehdottaneet viittomien keräämistä kaikkien yhteiseen käyttöön. Tämä olisi hyvä tapa helpottaa kaikkien työtä, sillä näin tulkit voisivat valmistautua työhönsä opettelemalla oikeita käytössä olevia viittomia. Asiakas voisi myös luottaa siihen, että tulkilla on tiedossa tarvittavat viittomat eikä heidän tarvitsisi kamppailla väärin viittomien kanssa. Viittomapankkiin liittyviä ehdotuksia kommentoitiin seuraavanlaisesti:

"Mielellään termien keruuta tulkkien kesken yhteisvoimin vaikkapa SVT:n tapaamisissa tms. Viittomat kaikkien käyttöön Signwiki tms."

"Tulkkien viittomavinkit erittäin tervetulleita."

Havainnoinnin pohjalta ilmeni, että käskyjen ja suoritusohjeiden lisäksi koulutuksessa käytettävät välineet ja niiden käyttötarkoitus on myös tulkin hyvä opetella etukäteen.

Tulkkauratkaisut

Kyselyn vastauksissa pohdittiin sitä, jos harrastustulkkauksissa on jatkuvasti uusi tulkki. Tällöin puhujien viittaukset edellisiin tapahtumiin ovat vaikeita tulkille. Uutena ihmisenä tilanteeseen meno aiheuttaa haasteita monesta eri näkökulmasta, jolloin tulkit voivat väistämättömästi tippua kärryiltä. Jotkin käsitteet voivat olla suomeksikin vaikeita ja vieraskieliset termit tuovat lisähaastetta. Siksi tulkkauratkaisuja olisi hyvä pohtia etukäteen. Tulkit (n=3) pohtivat vastauksissaan myös sitä, milloin ja miten paljon tulkkaa. Joskus voi vaan luottaa kouluttajan näyttämään malliin ja antaa asiakkaan seurata sitä.

“Välillä on kaikista miellyttävintä, että tulkki osoittaa kämmenellä ohjaajan suuntaan, silloin kun liike tehdään ja viitto sen jälkeen tarvittavat, ohjeistetut lisäykset.”

Havainnoidessa huomasimme, että yleisten käskyjen lisäksi kouluttaja saattoi ohjeistaa erästä tiettyä koirakkoa toiselta puolelta kenttää. Tällöin on tulkkina hyvä miettiä, mitä kaikkea on tarpeellista tulkata.

Tulkin työskentelyolosuhteet

Muita itse tulkkaustoimeksiannon aikana esiintyviä huomioita (n=15) nousi esiin kyselystä, liittyen muun muassa tilanteen sijaintiin ja sen olosuhteisiin. Tuntemattomaan paikkaan meno ja riittämättömät tiedot tilauksissa voivat aiheuttaa tarvittavien varusteiden puuttumisen. Havainnoinnin kautta ilmeni, että erilaiset toimintaympäristöt vaativat varustautumaan eri tavalla, ja koulutuspaikkojen omat käytänteet voivat vaihdella. Esimerkiksi ulkokenkiä ei välttämättä saa joissakin tilanteissa käyttää kentällä. Muuttuvat säätilat hankaloittavat varustautumista ja ne voivat olla joskus erityisen vaikeita tulkkauksen näkökulmasta. Talvella kylmä kangistaa sormet ja kesällä suora auringonpaahde asfaltilla vie voimat. Pimenevät illat, tuuli ja sitä kautta kuuluvuuden heikkeneminen aiheuttavat myös omia haasteita tulkkaukselle. Epämukavuusalueen sietäminen on joskus välttämätöntä tulkkauksen onnistumisen kannalta.

Havainnoinnin kautta huomasimme myös, että kentän koosta riippuen kouluttajan ääni saattoi peittyä meluun. Osallistujat antoivat koirilleen käskyjä ja kehui-

vat niitä puhumalla, jolloin melun vaikutuksesta oli haastavaa erottaa sitä, kenelle kouluttaja milloinkin kohdistaa tarkempia ohjeita. Koulutusten aikana meluisassa ympäristössä täytyy jatkuvasti olla valppaana, jotta osaa erottaa tiettyyn koirakkoon liittyvät käskyt muusta puhetulvasta.

Valmistautuminen ja substanssin hallinta

Kyselyssä tulkkauksen sujuvuuden edistämisen näkökulmasta tulkit (n=32) korostivat valmistautumisen tärkeyttä. Etukäteistieto asiakkaalta on merkittävää, jotta osaa valmistautua sekä henkisesti että fyysisesti tulkkausta varten. Esimerkiksi koiran nimen ja muiden ryhmäläisten nimet viittomineen olisi hyvä opetella etukäteen (n=1). Tämä huomio nousi esiin myös havainnoinnin kautta, sillä kouluttajan ohjeistaessa koirakkoa hän puhutteli heitä juuri koiran nimellä. Työ helpottuu, jos tilanne tai aihe on etukäteen tuttua (n=6). Jos käy samassa paikassa useammin, vanhojen kokemusten ja tietojen kanssa tulkkaus onnistuu yleensä paremmin. Omaa kokemusta lajista tai harrastuneisuutta pidettiin myös hyödyllisinä seikkoina (n=15). Tiedonhaku internetistä, kirjallisuudesta tai lajin harrastajilta on myös merkittävä osa tilanteeseen valmistautumista (n=10). Valmistautumista kommentoitiin seuraavanlaisesti:

“Auttaa aina jos tuntee tulkattavan lajin. On asiakkaalle vähän epäreilua jos hänelle tärkeään harrastukseen, johon hän laittaa aikansa ja rahansa, tulee tulkki joka ei ymmärrä aihetta. Silloin tulke ei tietenkään voi olla kovin laadukasta. Jotkut lajit menevät helpommin (joku vauvauinti nyt menee vaikei olisi itse veteen koskenutkaan), mutta varsinkin tavoitteellisemmin harrastava asiakas ansaitsee lajin tuntevan tulkin.”

Erään haastattelemamme kouluttajan mielestä etenkin koeliikkeiden harjoituksissa olisi hyvä, jos tulkilla olisi tietoa miten koirakko suorittaa liikkeet. Näin tulkki on oikeassa paikassa oikealla hetkellä ja saa välitettyä informaation oikeaan aikaan. Kaikki kouluttajat olivat myös sitä mieltä, että tulkilla olisi hyvä olla enemmän tietoa TOKO -liikkeistä ja lajista yleisesti.

Haastattelemamme viittomakielinen harrastaja toi esille myös tulkin lajitietoisuuden tärkeyttä. Hänen mielestään on ikävää, kun kaikki tulkit eivät aina ymmärrä, mitä tottelevaisuuskoulutus on ja minkälaisia asioita koulutuksessa tehdään. Esimerkiksi tottelevaisuuskoulutukseen liittyvät liikkeet ovat monille outoja. Haastateltavamme mielestä tulkkien olisi hyvä katsoa esimerkiksi YouTubea videoita tottelevaisuuskoulutuksesta, jolloin tulkillla olisi tulkkamaan mennessään jo hieman enemmän ymmärrystä siitä, mistä on kyse. Haastateltavamme mielestä on hyvä, että tulkkauksen jälkeen tulkeilla on kokemusta ja tietoa siitä, mitä tottelevaisuuskoulutus on.

Tulkin ammatillisuus

Vastauksissa tulkit toivat esiin myös oman toimintansa ja ammatillisuutensa merkitystä (n=23). Tulkin on tarpeen tullen rohkeasti kysyttävä tarkennusta, jos ei kuule tai ymmärrä kuulemaansa (n=5). Ammatilliseen osaamiseen kuuluu rohkeus olla tiellä, kun on pakko. Tulkin on oltava joustava, luonteva, inhimillinen ja kyettävä nopeaan reagointiin eri tilanteissa (n=9). Yksittäisinä huomioina mainittiin myös muun muassa positiivinen asenne, keskittymiskyky ja huumorintaju (n=3). Omien taitojen realistinen arviointi on välttämätöntä. Jos esimerkiksi tulkki ei ole koiraihminen tai on niille allerginen, hänen ei tulisi ottaa toimeksiantoa vastaan (n=4).

Koiran kohtaaminen

Haastattelemamme viittomakielinen tottelevaisuuskoulutuksen harrastaja toivoi, että tulkit kysyisivät asiakkaan koiran kohdatessaan ensin lupaa sen silittämiin. Hänen mielestään tulkin olisi hyvä pitää hieman etäisyyttä myös muidenkin osallistujien koiriin, jotta ne saavat keskittymisrauhan. Tämä ei tietenkään tarkoita sitä, että tulkin pitää mennä jonnekin kauas tulkkamaan.

5.2 Viittomakielinen koiraharrastaja tottelevaisuuskoulutuksessa

Ennakkotietoja tulkille

Kyselytutkimuksessa selvisi asioita, joita tulkit haluaisivat tietää etukäteen asiakkaalta, joko tilaukseen merkittynä tai ennen tilauksen alkua keskustelemalla. 41 tulkkia vastasi ennakkotietoja käsittelevään kysymykseen, joista 23 vastaajaa (n=23) haluaisivat tietää luonnollisesti aiheen, mutta myös lajista ja tilanteesta sekä tunnin kulusta voisi kertoa tarkempia tietoja. Alan viittomistoa ja sanastoa haluttiin niin ikään tietää etukäteen (n=8). Toki nämä asiat vaihtelevat tulkin aiemman koiraharrastustulkkaustaustan ja harrastuksen tason mukaan, kuten eräs tulkki vastasi:

"Laji, aihe (esim. TOKOssa voi olla eri viikoilla eri aiheet). Riippuu vähän harrastuksen tasosta mitä tietoja tarvitsen. Jos on perusharrastelija niin oikeastaan riittää osoite ja harrastuksen aihe."

Tulkit (n=14) toivoivat tilaukseen merkintää siitä, onko paikka sisällä hallissa vai ulkona. Näin tulkkien on helpompaa varustautua olosuhteiden mukaan sekä valmistautua mahdollisiin kuuluvuusongelmiin esimerkiksi tuulisena päivänä. Paikkaan liittyen toivottiin (n=4) myös tarkkaa osoitetta, mahdollisesti selvitystä ajo-ohjeista sekä tietoa siitä, pääseekö paikalle autolla.

"Paikka ja tarkka osoite tai reittiopastus. Ollut hankaluuksia löytää perille."

"Pääseekö paikalle autolla (metsälajit/syrjäinen koulutuskenttä yms.)."

Toisaalta eräs tulkki (n=1) toivoi saavansa koulutuksen järjestäjän Internet-sivut tietoonsa, jotta voisi etsiä tarkkan osoitetiedon sitä kautta.

"Tulkkauksipaikankin voisi lisätietojen (nettisivut) perusteella saada selville, ettei olla ihan keskellä peltoaukiota asiakkaan antaman"

osoitteen perusteella, gps-laite ohjeisti keskelle peltoaukiota. Oikea kohde olikin vasta 2km päässä."

Tulkit pohtivat sitä, että voisi olla hyvä tietää asiakkaan harrastuskokemus (n=4). Myös asiakkaan harrastustavoitteita ja omia toiveita tulkkaustilanteeseen liittyen pidettiin tärkeinä tietää ennen tulkkausta (n=3) ja eräs tulkki kommentoi-kin asiaa näin:

"Jos asiakkaalla on toiveita, niin olisi hienoa, jos ne on etukäteen kirjattu tilaukseen, aina ei tajua kysyä paikan päällä kaikkea! Esim. "yleensä tulkki koko ajan ohjaajan vieressä" tai "tulkki ei saa tulla radalle" tai muita sijoittumiseen liittyvää. Ei näitä tietysti ole usein, mutta JOS on niitä toiveita."

Asiakkaan koirasta haluttiin tietää perustietoja (n=4) kuten koiran nimi, ikä, rotu sekä jotain luonteesta, esimerkiksi onko koira aggressiivinen vai kiltti. Eräs tulkki (n=1) mainitsi myös haluavansa tietää sen, onko koira ehdollistunut jollekin tietylle käsimerkille, jota tulkin tulisi välttää. Eräs toinen tulkki (n=1) haluaisi tietää koiralle käytettävät käsimerkit, jotta niitä voisi käyttää hyödyksi.

"Asiakkaan kanssa olisi hyvä käydä läpi koiran kanssa käytettävät merkit, niin niitä osaa käyttää hyödyksi tulkkauksessa."

Ryhmään ja koulutukseen liittyen nousi esiin asioita, jotka tulkit haluaisivat tietää ennen tilauksen alkua. Tulkit toivoivat tietoa siitä, onko koulutus säännöllinen viikkotunti vai intensiivikurssi, vai onko kyseessä kilpailut (n=5). Koulutuksen taso (esimerkiksi alkeis-, vai jatkokurssi, AVO, ALO, VOI vai EVL) haluttaisiin myös tietää etukäteen (n=5). Koulutuksessa olevien koirakoiden lukumäärä haluttiin tietää useimmissa vastauksissa (n=7). Asiakkaan koiran lisäksi muiden osallistujien koirista toivottiin tietoa (n=9) esimerkiksi rotuun tai kokoon liittyen sekä siitä, jos paikalla on pelokkaita koiria tai koiria, joita olisi hyvä varoa.

Kyselyn tulkit haluaisivat tietää ryhmän toimintatavoista etukäteen, esimerkiksi toimivatko osallistujat ryhmässä vai yksitellen (n=3), tietävätkö muut paikallaoli-

jat tulkkauksesta (n=2) ja ovatko koirakot tottuneet tulkattuun tilanteeseen (n=1).

"Tietävätkö muut paikalla olijat tulkkauksesta, vai toivotaanko että tulkki tiedottaa asiasta?"

"Samalla tavalla kuin kaikissa toimeksiannoissa, olisi mukavaa saada tietää, millaisia harjoituksia tunnilla tehdään."

Kaksi tulkkia (n=2) toivoi tietoa koulutuksen taustalla mahdollisesti vaikuttavasta koulutusideologiasta.

"Mikäli käytetään jotain tiettyä menetelmää, johon voi etukäteen tutustua."

Tulkit (n=5) toivoivat saavansa tietoonsa kouluttajan yhteystiedot, josta voisi kysyä lisätietoja. Etukäteen haluttiin tietää (n=2), onko koulutuksessa teorialuentoa ja jos on, esimerkiksi PowerPoint diat olisi hyvä saada etukäteen.

"Yhteystiedot ohjaajaan, jolta voi kysyä tarkempia lisätietoja."

"Yhteystiedot järjestäjätahoon. Asiakkailta tulee todella harvoin mitään tietoa ko. harrastuksesta. Näkisi vähän edes nettisivujen kautta mitä on odotettavissa ja miten tulkin tulisi pukeutua."

Tulkin läsnäolon vaikutus koiraan

Kyselyn vastauksissa mainittiin myös tulkin läsnäolo tilanteessa. Asiakkaan on hyvä huomioida, että tulkin läsnäolo saattaa vaikuttaa koiran käytökseen (n=1). Tulkki ei välttämättä ole niin sanotusti koiraihminen eikä siksi ole tottunut koiriin (n=1). Vastauksissa todettiin myös se, että tulkki voisi tutustua asiakkaan koiraan etukäteen (n=3).

"Voisi olla hyvä tutustua asiakkaan koiraan vähän etukäteen, ettei se turhaan jännitä uuden ihmisen läsnäoloa."

Yhteistyö tulkin kanssa

Kyselyyn vastanneista eräs tulkki (n=1) oli hieman harmissaan, kun asiakkaat eivät aina jaksaneet selittää tulkeille riittävästi alaan liittyviä asioita.

”Termit voivat olla vaikeita, jos ei tiedä alasta etukäteen, tehtäessä on vaikea tulkata ja monesti asiakkaat eivät jaksaneet selittää etukäteen riittävästi tulkeille.”

Eräs tulkki (n=1) koki tulkkauksilanteen onnistumisesta edistävänä asiaksi sen, että asiakas kertoi vinkkejä kouluttajalle tilanteeseen liittyen. Tilannetta edistivät myös asiakkaan positiivinen suhtautuminen siihen, jos tulkki ei tiedä viittomia kaikille uusille asioille (n=1), mutta myös se, että asiakas antaa tulkeille tilanteessa uudet viittomat (n=3). Asiakkaan oma valveutuneisuus ja kyky ohjata kuulevaa koettiin niin ikään tilannetta edistävänä asiaksi (n=1). Tulkin sijoittumisesta toivottiin keskustelua (n=2) esimerkiksi siitä, missä tulkin olisi hyvä olla, jotta on myös poissa tehtävää suorittavien koirakoiden tieltä.

5.3 Kouluttajana viittomakielelle tulkatessa tottelevaisuuskoulutuksessa

Tulkin rooli ja tehtävät

Tulkin rooliin ja tehtäviin liittyviä vastauksia nousi kyselystä esiin yhdeksän kappaletta (n=9). Tulkit pitivät tärkeänä kouluttajan tietoisuutta siitä, mitä tulkki tekee tai ei tee ja asiaa kommentoitiinkin useassa vastauksessa.

”Tulkki ei pidä koiria kiinni, ei edes asiakkaan. Tai tee muutakaan kuin tulkkaa.”

”Tulkki ei puutu tai ohjaile tilanteen kulkua millään lailla, vaan toimii kielen välittäjänä.”

”Ihan perustiedot tulkkauksesta. Tärkeää, että tietoisuus siitä, että tulkki kyllä hoitaa hommansa, kouluttaja voi keskittyä omaan työhönsä. Yhteistyönä usein sanon, että minulle kyllä saa sanoa, jos

sijoittaudun jotenkin huonosti tyyliin "mua saa sit tönä jos oon eessä..." "

Tulkkien vastauksissa nousi esille tulkkauksen viive (n=3). Kouluttajien olisi siis hyvä tietää, että kommunikoinnissa on pieni viive, joka johtuu itse tulkkaamisesta sekä erään tulkin mukaan mahdollisista tulkkien vaihdoksista säännöllisessä harrastuksessa.

Katsekontakti ohjeistaessa

Kouluttajien olisi hyvä tiedostaa katsekontaktin merkitys tulkkaustilanteessa. Tulkkien vastauksista (n=20) kävi ilmi, että kouluttajan tulisi kertoa ensin ohjeet sanallisesti ja sitten vasta näyttää kuinka toimitaan. Kommentit voi myös kertoa tehtävän suorituksen jälkeen, mutta ei sen aikana. Viittomakielisen asiakkaan pitää katsoa samaan aikaan tulkkia ja tehtävän suorituksen aikana koiraa, jolloin ohjeiden antaminen kesken suorituksen ei onnistu.

"Mutta tietysti voisi olla hyvä tietää, että ei puhu silloin kun kuuro katsoo koiraa. Tai että kertoo ensin ohjeet, sitten näyttää miten toimitaan. Tai ensin näyttää ja sen jälkeen selittää tarkemmin miksi toimi juuri näin. Jos puhutaan ja toimitaan yhtä aikaa, asiakas ei usein katso tulkkia vaan kouluttajaa, eikä saa kaikkea infoa. Sitä voi tulkkauksella toki paikkailla, selittää ja toistaa, mutta olisi simppelempää, jos ohjaajakin huomioisi tulkkauksen."

"Kannattaa ensin antaa ohjeita ja sen jälkeen tehdä/näyttää esimerkki. Näin kuuron on helpompi keskittyä katsomaan itse asiaa."

Katsekontaktin merkitys korostui myös havainnoinnin pohjalta. Kouluttajan käyttäessä koirakkoa liikkeen odotetaan tapahtuvan heti, mutta viittomakielisen osallistujan tapauksessa katsekontaktin puuttuminen hidastaa liikkeen toteuttamista. Tällöin tulkilta vaaditaan muistikapasiteettia, jotta voi katsekontaktin saatuaan tulkata kouluttajan ohjeet tiivistetysti jälkikäteen. Yleensä kouluttaja haluaa nähdä suorituksen heti ohjeen jälkeen ja siirtyä sen jälkeen seuraavaan koi-

rakkoon, mutta tämäkin riippuu koulutustilanteesta ja siitä, harjoittelevatko kaikki osallistujat yhdessä vai erikseen.

Kouluttajan toiminta

Kouluttajan toimintaan liittyen tulkit (n=2) ehdottivat kyselyssä, että kouluttaja voisi opetella muutamia viittomia itse, joita voisi koulutustilanteissa tarvittaessa käyttää.

”Ohjaajan olisi hyvä itse osata muutama yhteinen ”merkki”/viittoma, jolla hän voisi suoraan ohjata asiakasta (esim. tilanteen pysäytys).”

Kahdessa (n=2) vastauksessa korostettiin puhenopeutta. Kouluttajan olisi hyvä tiedostaa se, että lukupuhunta on vauhdikkaampaa kuin normaali puhuminen, mutta kouluttaja voi kuitenkin puhua itselleen tavalliseen tapaan. Kouluttajan puhumiseen liittyi eräs vastaus (n=1), jossa kouluttajan toivotaan puhuvan kuurolle asiakkaalle suoraan. Kouluttajan myös toivottiin (n=1) selittävän käyttämänsä käsitteet, jotta asiakaskin oppii harrastuksen terminologiaa paremmin.

Kysyimme haastattelussa kouluttajien ajatuksia tulkattuun koulutustilanteeseen liittyen. Eräs kouluttaja sanoi, että pitää ajatella mihin suuntaan puhuu, jotta tulkki kuulee hyvin sen mitä sanotaan. Hänen mielestään tulkki ei häirinnyt koulutusta millään tavalla ja myös muut kurssilaiset olivat ymmärtäneet tilanteen hyvin. Yksi tulkkitaustainen kouluttaja kertoi, että voi puhua normaalisti, sillä tulkin pitäisi pysyä puheen perässä ja keskeyttää kouluttaja, jos jokin asia on epäselvä. Kouluttajan olisi kuitenkin hyvä huomioida äänenkäyttöön liittyen tila jossa ollaan, sillä esimerkiksi tuulisessa säässä äänet häviävät herkästi. Erään kouluttajan mukaan kouluttajan tulee huomioida viittomakielen tulkkauksen kokonaisajankäytössä, jotta kaikilla olisi tasapuolisesti harjoittelu-aikaa käytettävänä.

Tulkin sijoittuminen

Tulkin sijoittuminen toimeksiannon aikana oli mainittu kahdeksassa vastauksessa (n=8). Tulkkien mielestä kouluttajan on hyvä huomioida tulkin sijoittuminen

sekä tiedostaa se, että kouluttaja saa ohjata tulkkia niin, ettei tulkki sijoittumisellaan häiritse kenenkään työskentelyä ja on turvallisessa paikassa. Vastauksissa korostui myös tähän asiaan liittyvä avoin keskustelu ennen tilannetta ja tilanteen aikana.

”Tulkille kannattaa kertoa selvästi missä paikassa on turvallista/häiritsemättä treenaajia tulkata ettei esim. liiku keskelle suoritettavan liikkeen rataa (esim. pitkät liikkeet TOKOssa).”

Etukäteistiedot tulkeille

Kahdessa vastauksessa (n=2) ilmaistiin se, että kouluttajan on hyvä varautua tulkkien etukäteismateriaalipyyntöihin etenkin luento-osuuksissa.

Koirien reagoiminen tulkkiin

Kyselyyn vastanneista kaksi tulkkia (n=2) oli sitä mieltä, että kouluttajan olisi hyvä ottaa huomioon tulkin jatkuva läsnäolo tilanteessa. Koirat saattavat jännittää viittovaa ihmistä.

5.4 Yleiset huomiot tulkatusta tottelevaisuuskoulutuksesta

Jatkumo

Kyselymme vastauksissa (n=5) mainittiin jatkuvuus tai tulkkirinki harrastustulkkausissa. Tulkeista olisi hyvä, jos sama tulkki menisi aina samaan harrastukseen. Tulkkauksen laatu pysyisi hyvänä, jos uuden tulkin ei tarvitsisi aina opetella uusia viittomia tai tottua uuteen paikkaan, uusiin käytänteisiin ja uusiin ihmisiin. Totuttelu uuteen tilanteeseen vaatii aikaa, mutta tämä asia riippuu tietenkin asiakkaasta. Jatkumoa kommentoitiin näin:

”Mietityttää aina jatkumo. Minua itseäni harmittaisi, jos omassa (tavoitteellisessa tai ei-tavoitteellisessa) harrastuksessani vaihtuisi jo-

ka kerta tai lähes joka kerta tulkki. Ryhmytyminen muiden harrastajien kanssa saattaa kärsiä ja viittomat olla joka kerta erilaisia.”

”Harrastustulkkauksiin ei saa tulkkirinkiä, joka poistaisi lajituntemuksen puutteeseen liittyvän ongelman. Vakiotulkeilla olisi paremmat mahdollisuudet kehittää osaamistaan ja perehtyä termistöön. Kaikissa harrastuksissa tulkkirinkiä ei välttämättä tarvita, mutta joissain lajeissa siitä voisi olla hyötyä.”

”Vaativimpiin/erikoisiin harrastuksiin olisi hyvä saada vakkaritulkit. Jokaisella tulkilla ei voi olla sanasto/termit hallussa kahdella kielellä. Esim. koiraharrastukset, telinevoimistelu ym. olisi hyvä pitää jollakin/joillakin tietyillä tulkeilla. Tämä on kaikkien näkökulmasta etu, koska asiakas saa laadukkaampaa tulkkausta, tulkin ei joka kerta tarvitse valmistautua alusta alkaen ja jatkumo säilyy. Ei tulkkinakaan ole mielekäästä mennä keikalle jonka viittomistosta/termeistä ei ole tietoa. Pahimmillaan aiheuttaa vaaraa, koska ei osaa tulkata oikein, kun ei tiedä mitä tarkoittaa.”

”Nämä ja monet muut/kaikki muutkin tulkkaukset ovat erityisosamista, niin kuin on ratsastus, teatteri ja oikeussanastokin. Pöyristytävää on vielä se, että todella harvoilla työssäkävillä kuuroilla on oma työelämätulkkirinki. Kaikki asiakkaat eivät osaa/jaksa/halua edes pyytää moista harrastuksiinsa tai työhönsä. Tulkin työtä se helpottaisi.”

Haastattelemamme viittomakielinen harrastaja kertoi käyttävänsä tulkkia aina, kun menee harjoittelemaan tottelevaisuuskoulutusta. Vakituista tulkkia hänellä ei ole, vaan tulkit vaihtuvat jatkuvasti. Se on hänen mielestään ikävää, kun tulkeilla ei tällöin ole riittävää lajitietämystä.

Yhteistyö kaikkien osapuolten kesken

Kyselyssä eräs tulkki (n=1) mainitsi, että koiralla saattaa olla puhuttujen käskyjen sijaan viittomia tai muita visuaalisia merkkejä. Tämä asia on kouluttajan hy-

vä huomioida, että voi esimerkiksi keskustella viittomakielisen asiakkaan kanssa käskymerkkien valinnasta. Yksi tulkki (n=1) vastasikin, että kouluttajan olisi hyvä pohtia ratkaisuja yhdessä viittomakielisen kuuron asiakkaan kanssa. Toinen tulkki (n=1) mainitsi, että kouluttaja voisi kertoa toimintaohjeet paikalla olevien mahdollisten häiriöherkkien koirien kohdalla. Haastatteluissa vastattiin myös, että asioista voi sopia aina kouluttajan tai asiakkaan kanssa etukäteen. Asiakkaan ja toisten osapuolten yhteistyötaidot edistävät tilanteen kulkua.

5.5 Huomioita tottelevaisuuskokeista tulkkauksen näkökulmasta

Tottelevaisuuskoetta havainnoidessa havaitsimme, että yleisöstä kuului melko paljon melua. Ihmiset juttelivat, koirat vinkuivat, kuului kolinaa ja töminää. Isossa hallissa äänet vielä kaiken lisäksi kaikuivat hyvin. Emme toki tiedä, miten paljon katsojien melu kuului itse suorituskentälle, mutta tämä on hyvä huomioida mennessään tulkkamaan tottelevaisuuskokeeseen. Toisen opinnäytetyön kirjoittajan oman kokemuksen mukaan kokeissa on kyllä yleensä hyvin hiljaista, kun suorittavalle koirakolle annetaan työskentelyrauha.

Halli oli myös todella iso ja siinä oli monta ovea, eikä mihinkään ollut merkattu, missä koe on. Sattumalta menimme oikeasta ovesta sisään. Tähän on hyvä varautua tulkkina. Usein tottelevaisuuskokeissa on hallin seinälle kiinnitettynä paperisessa tai digitaalisessa muodossa lähtölistat, tuloslistat sekä liikejärjestykset luokittain. Niistä voi olla apua myös tulkkille. Jos jokin on epäselvää, paikalla on ilmoittautumispiste, jossa olevat toimihenkilöt osaavat usein auttaa askarruttavissa asioissa.

Kilpailukehä on yleensä rajattu jollain tavalla. Kilpailukehässä on kerrallaan yksi suorittava koirakko. Liikejärjestys ei ole jokaisessa kilpailussa sama, vaan järjestys voi vaihdella ja järjestys on ilmoitettu ennen kilpailun alkua. Kehässä liikejärjestys on aina sama, mutta kehän liikejärjestyksen näkee oikeastaan vasta silloin, kun ensimmäinen koirakko menee suorittamaan liikkeet. Jos kuuro asiakas ei ole heti ensimmäisenä suoritusvuorossa, voi hän tulkin kanssa seurata ensimmäisten kilpailijoiden suorituksia ja keskustella niiden pohjalta, minne tul-

kin olisi hyvä sijoittua liikkeiden kannalta. Tulkki ei voi olla liikkeen liikeradan tai suorituspaikkojen tiellä.

Kehässä koirakon lisäksi liikkuu liikkeenohjaaja. Kehässä tuomari ja tuomarin-sihteerit seisovat yleensä paikallaan ja vaihtavat paikkaa tarvittaessa suoritettavan liikkeen mukaan. Tulkin tulee sijoittumisellaan miettiä myös näiden henkilöiden näköyhteyttä suorittavaan koirakkoon, ettei vain mene esimerkiksi tuomarin eteen.

Havaitsimme, että kehässä ainoa henkilö joka puhui, oli liikkeenohjaaja. Toki myös kilpailija käskytti koiraansa. Tulkin tulisi siis tulkata liikkeenohjaajan puhe eli kysymykset koirakon valmiudesta, käskyt milloin ohjaaja esimerkiksi saa antaa käskyn koiralleen sekä sen, milloin liike loppuu. Nämä kaikki asiat pitäisi myös tulla ohjaajalle oikea-aikaisesti, jottei liikkeen suorittaminen kärsi tulkkauksen takia.

Haastattelemamme kouluttajat kommentoivat myös tulkkausta kilpailutilanteissa. Erään kouluttajan mukaan olisi hyvä, että kilpailutilanteisiin menisi tulkki, joka tietää paljon lajista. Ennen tilannetta olisi hyvä miettiä tulkin toimintaa ja sijoittumista yhdessä viittomakielisen asiakkaan kanssa, jotta tulkki ja tulkkaus eivät häiritse kilpailijaa. Olisi varmasti hyvä olla yhteydessä kokeen koevastavaan, jotta kilpailun järjestäjät osaavat myös varautua tulkkiin. Viittomakielinen koiraharrastaja voisi myös harjoitella koulutuksissa esimerkiksi harrastuskaveiden kanssa tulkin liikkumista kehässä, jotta koira tottuu häiriöön.

Haastattelemamme viittomakielinen harrastaja kertoi saaneensa poikkeusluvan käsimerkkien ja tulkin käyttöön tottelevaisuuskokeissa. Käytettävät käsimerkit pitää kertoa aina ennen liikettä, ja tulkki on paikalla asiakkaan näkösektorissa häiritsemättä koirakkoa.

6 YHTEENVETO

Kehittämistehtävänäme opinnäytetyössä oli tutkia tulkattua tottelevaisuuskoulutusta viittomakielentulkin, viittomakielisen koiraharrastajan ja kouluttajan näkökulmasta. Tavoitteena oli tehdä opinnäytetyö, jota kaikki kolme osapuolta voivat hyödyntää viittomakielelle tulkatussa tottelevaisuustilanteessa. Tavoitteemme toteutui, sillä tutkimusmenetelmien kautta saimme paljon tietoa jokaisen osapuolen näkökulmasta. Kaikkien tulkkaustilanteen osapuolten yhteistyön tärkeyttä korostettiin. Tulkin näkökulmasta sijoittuminen ja ammatillinen toiminta nousivat vahvasti esiin. Kouluttajan on hyvä muistaa katsekontaktin merkitys ja viittomakielisen harrastajan on tärkeä antaa riittävästi etukäteistietoa tulkkaus-toimeksiantoon liittyen, jotta tilanteesta tulisi mahdollisimman sujuva. Käyttämämme tutkimusmenetelmät tukivat toisiaan, sillä huomasimme samojen ajatusten vallitsevan kaikkien tulkkaustilanteen osapuolten keskuudessa.

Opinnäytetyömme oli toiminnallinen ja tuotimme sen produktina kolmiosaisen tietopaketin. Pakettiin on tiivistetty tutkimustulosten perusteella tärkeimmät huomioidut. Tietopaketissa on huomioitu kaikki kolme tulkkauksen osapuolta eli tulkki, harrastaja ja kouluttaja. Toivomme, että tuotos palvelisi kaikkia osapuolia ja olisi hyödyllinen tulevissa tulkkaustoimeksiannoissa.

Ensikertalaisuutemme tutkijoina näkyy työn toteutuksessa etenkin kyselylomakkeen osalta. Useiden avoimien kysymysten tulosten analysointi oli työlästä ja teemoittelu haastavaa. Otimme kyselyyn mukaan myös muut vapaa-ajan harrastukset, koska halusimme parantaa mahdollisuuksiamme saada runsaasti vastauksia ja tutkimusaineistoa. Arvelimme, että tottelevaisuuskoulutuksissa tulkanneita tulkkeja on vähän ja heidän kaikkien tavoittaminen olisi hankalaa. Arviomme osoittautui kuitenkin osittain vääräksi, sillä koiraharrastuksissa tulkanneita tulkkeja olikin yli odotustemme. Näin jälkikäteen ajateltuna olisimme voineet jättää vapaa-ajan harrastuksiin liittyvät kysymykset kokonaan pois, jolloin kyselystä olisi tullut selkeämpi ja se olisi palvellut aiheitamme paremmin. Toisaalta kaikissa harrastuksissa on kuitenkin joitakin samoja piirteitä ja työmme tuloksia voi soveltaa eri tilanteissa. Yhteistä kaikille harrastuksille on esi-

merkiksi katsekontaktin merkitys ja sen huomioiminen tulkkaustilanteessa. Toitimme työmme eettisesti, sillä toimimme rehellisesti ja huolellisesti työtä tehdessä. Huolehdimme esimerkiksi kyselyssä vastaajien anonymiteetistä, jolloin tulkit saivat vapaasti kertoa omia ajatuksiaan ilman, että heidät pystyttäisiin tunnistamaan vastauksistaan. Käytimme eettisesti kestäväällä tavalla tutkimusmenetelmiä, emmekä aiheuttaneet ristiriitoja sen suhteen, millä tavoin tutkimuksia on toteutettu aiemmin tai millä tavoin niitä toteutetaan tulevaisuudessa. Julkaisimme opinnäytetyömme avoimesti ja olemme käsitelleet tutkimustuloksia rehellisesti mitään muuttamatta tai salaamatta. Työmme on luotettava, sillä käytimme sen toteuttamiseen useampaa eri tutkimusmenetelmää ja saimme niistä kattavan aineiston. Oma kokemuksemme aiheesta lisää työn luotettavuutta.

Olemme kaiken kaikkiaan tyytyväisiä tutkimuksen toteutukseen ja tuloksiin. Tutkimusmenetelmien käyttö oli onnistunutta ja opimme käyttämään niitä osana tutkimustyötä. Tavoitimme myös työmme kannalta oleelliset henkilöt, joilta saimme paljon arvokasta tietoa aiheesta. Tutkimustuloksissa ilmeni paljon tärkeitä ja huomion arvoisia seikkoja, jotka kehittivät meidän ammatillisuuttamme tulkkausalailla. Uskomme työmme hyödyntävän meitä tulevassa ammatissamme.

Seuraavat jatkotutkimusaiheet voisivat liittyä esimerkiksi sanastotyöhön. Kyselyn vastauksista nousi esiin tulkkien ehdottamana ajatus viittomien keräämisestä ja viittomapankin luomisesta. Tällainen projekti palvelisi varmasti viittomakielentulkkeja työssään. Toisena jatkotutkimusaiheena voisi tutkia aihetta vieläkin tarkemmin tulkkauksen näkökulmasta. Olisi hyvä päästä seuraamaan tulkattua tottelevaisuuskoulutusta tai muuta koiraharrastusta, ja analysoida tarkasti esimerkiksi tulkin sijoittumista tai tulkkausratkaisuja. Tulkattujen tottelevaisuuskoulutusten seuraaminen olisi hyödyllistä myös sanastotyön kannalta. Opinnäytetyömme kaltaisen tutkimuksen voisi tehdä eri koiraharrastuslajeista, esimerkiksi agilitystä tai näyttelyistä. Lisäksi tuottamamme tietopaketin hyödyllisyyttä olisi mielenkiintoista tutkia myöhemmin tulevaisuudessa. Tutkimuksessa voisi selvittää, onko tietopaketista ollut hyötyä tulkkaustilanteen osapuolille.

LÄHTEET

- Eskola, Jari & Suoranta, Juha 2000. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Osuuskunta Vastapaino.
- Finlex 2017. Laki vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelusta 19.2.2010/133. Viitattu 8.2.2017. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20100133>
- Hakanen, Iida-Maria 2015. Joogaa viittomakielisille. Näkökulmia ryhmäliikuntatunnin tulkkaukseen. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Ammattikorkeakoulun perustutkinnon opinnäytetyö. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201505066352>
- Hirsjärvi, Sirkka 2004a. Luku 5: Metodologiset ja teoreettiset lähtökohdat. Teoksessa: Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2004. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Hirsjärvi, Sirkka 2004b. Luku 8: Tutkimustyytit ja aineistonkeruun perusmenetelmät. Teoksessa: Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2004. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Humanistinen ammattikorkeakoulu 2017. Tulkki välittää ja viestii. Viitattu 8.2.2017. <http://www.humak.fi/opiskelijaksi/tulkki/>
- Humphrey, Janice & Alcorn, Bob 2007. So You Want to Be an Interpreter? An Introduction to Sign Language Interpreting. Fourth Edition. Seattle, WA: H&H Publishing Company.
- Hynynen, Heidi & Pyörre, Susanna & Roslöf, Raija 2010. Elämä käsillä. Viittomakielentulkin ammattikuva. Diakonia ammattikorkeakoulun julkaisuja A tutkimuksia 5. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu.
- Hyyppä, Markku T. & Liikanen, Hanna-Liisa 2005. Kulttuuri ja terveys. Helsinki: Edita Publishing Oy.
- Kaimio, Tuire. Tarkkaile koiran elekieltä lähestyessäsi koira. Viitattu 17.2.2017. <http://www.hankikoira.fi/koiratietoa/koiran-kayttaytyminen/tarkkaile-koiran-elekielta-lahestyessasi-koira>
- Kalela, Esa 2010. Etiikka tulkkaustilanteissa viittomakieli- ja kuulovammaisalla. Helsinki: Kuuloliitto ry.

Kontturi, Maria & Pekkarinen, Vilma 2013. Musta vyö tulkkauksessa. Näkökulmia kamppailulajien tulkkaukseen. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Ammattikorkeakoulun perustutkinnon opinnäytetyö.
<http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201304285354>

Kuuloliitto ry. Kuulo ja kuulovammat. Viitattu 29.11.2016.
<https://www.kuuloliitto.fi/kuulo/kuulo-ja-kuulovammat/>

Kuurojen Liitto ry 2016. Viittomakielet ja viittomakieliset. Viitattu 29.11.2016.
<http://www.kuurojenliitto.fi/fi/viittomakielet/viittomakielet-ja-viittomakieliset#.WD2JnaKLTIE>

Langinvainio, Heimo 2015. Hyvää elämää koiran kanssa. Viitattu 21.4.2017.
Suomen Kennelliiton julkaisuja 2/2016.
http://www.kennelliitto.fi/sites/default/files/media/kennelliitto_julkaisu_final_0.pdf

Pohjalainen, Marjut 2012. Hiljaisen tiedon käsite ja hiljaisen tiedon tutkimus: katsaus viimeaikaiseen kehitykseen. Informaatiotutkimus. Viitattu 26.4.2017.
www.journal.fi/inf/article/download/7079/5613/

Polanyi, Michael 2009. The tacit dimension. Chicago & London: The University of Chicago Press.

Pärssinen, Piritta 2009. Tottelevaisuuskoulutuksen perusteet. Helsinki: Books on Demand GmbH.

Suomen Kennelliitto 2015. Tottelevaisuuskokeen luokkakohtaiset suoritus- ja arvosteluohjeet. Viitattu 13.2.2017.
http://www.kennelliitto.fi/sites/default/files/attachments/alo-evl_13012015_1.pdf

Suomen Kennelliitto 2016a. Tottelevaisuuskoe. Viitattu 29.11.2016.
<http://www.kennelliitto.fi/koiraharrastukset/kokeet-ja-kilpailut/tottelevaisuuskoe>

Suomen Kennelliitto 2016b. Koirien tottelevaisuuskokeen (TOKO) säännöt ja koeohjeet. Viitattu 17.2.2017.
http://www.kennelliitto.fi/sites/default/files/media/toko-saannot_ja_koeohjeet-15.7.2016.pdf

Suomen Kennelliitto 2016c. Koirien määrä Suomessa on edelleen huippulukemissa. Viitattu 17.3.2017. <http://www.kennelliitto.fi/uutiset/koirien-maara-suomessa-on-edelleen-huippulukemissa>

Suomen Kennelliitto 2017. Koiran kanssa harrastetaan entistä monipuolisemmin – koiranäyttelyiden suosio laskussa. Viitattu 14.4.2017. <http://www.kennelliitto.fi/uutiset/koiran-kanssa-harrastetaan-entista-monipuolisemmin-koiranayttelyiden-suosio-laskussa>

Suomen Kuurosokeat ry 2013. Tietoa kuurosokeudesta. Kuurosokeiden kommunikaatiomenetelmät. Viitattu 29.11.2016. <http://www.kuurosokeat.fi/menetelmat/index.php>

Suomen Palveluskoiraliitto ry 2016. Tottelevaisuuskoe. Viitattu 29.11.2016. <http://www.palveluskoiraliitto.fi/koelajit/tottelevaisuuskoe-toko.html>

Suomen Viittomakielen Tulkit ry 2016. Viittomakielen tulkit. Viitattu 29.11.2016. <http://www.tulkit.net/viittomakielen-tulkit>

Svartberg, Niina & Svartberg, Kenth 2011. Tavoitteena täysi 10. Palkitsemiseen perustuva tottelevaisuuskoulutus. Suom. Marke Nuutinen. Siuntio: Gemm Oy.

Unhola, Kaija 2014. Elämää koiran kanssa: suomalainen koiraharrastus ennen ja nyt. Helsinki: Art House.

Valli, Raine 2001. Kyselylomaketutkimus. Teoksessa: Aaltola, Juhani & Valli, Raine (toim.) 2001. Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Vilka, Hanna & Airaksinen, Tiina 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi.

Väyrynen, Maria-Melina 2016. Koiran ja lapsen kohtaamisessa tapahtuu paljon sanatonta viestintää. Koiramme (120) 5/2016, 14–18.

LIITTEET

Liite 1. Tietopaketti

Tulkin muistilista

Sijoittuminen ja työturvallisuus

- Ole näkyvillä, mutta samaan aikaan poissa muiden tieltä
- Pysy katsekontaktissa kuuroon sekä kuulo- ja puheyhteydessä kouluttajaan
- Käyttäydy kentällä rauhallisesti ja pidä etäisyyttä koiriin, jotta et luo ylimääräistä häiriötä
- Havainnoi myös ympäristöäsi ja varaudu eläinten arvaamattomaan käytökseen

Sanaston hallinta ja tulkkausratkaisut

- Viittomista on hyvä sopia yhdessä asiakkaan kanssa
- Lajin sanasto olisi hyvä olla päällisin puolin hallussa ennen tulkkaustilannetta
- Tutustu lajin välineisiin ja käyttötarkoituksiin
- Mieti, mitä on tarpeellista tulkata ja sovi siitä asiakkaan kanssa, esim. voit hyödyntää kouluttajan antamaa mallia suuntaamalla asiakkaan huomio kouluttajaan

Tulkin työskentelyolosuhteet

- Varaudu erilaisiin olosuhteisiin ja varustaudu niiden mukaan (säätilat ulkona ollessa ja sisätilojen vaatimukset)
- Huomioi kuuluvuus, ulkona ääni saattaa hävitä tuuleen ja sisähallissa meluun

Valmistautuminen ja substanssin hallinta

- Opettele ryhmäläisten (myös koirien) nimet ja viittomat etukäteen
- Käytä omaa harrastuneisuuttasi ja kokemustasi lajista hyödyksi!
- Hyödynnä eri tietolähteitä valmistautuessasi toimeksiantoon
- Ota selvää lajista eri tietolähteitä hyödyntäen, esimerkiksi katso lajiin liittyviä videoita YouTubesta
- Asiakkaan koiraan voisi olla hyvä tutustua etukäteen

Tulkin ammatillisuus

- Kysy rohkeasti jos et ymmärrä tai kuule
- Arvioi realistisesti, riittävätkö taitosi toimeksiantoa varten
- Reagoi nopeasti tilanteessa jos on tarvis

- Tee yhteistyötä kouluttajan ja viittomakielisen koiraharrastajan kanssa
- Älä anna keskittymisen herpaantua toimeksiannon aikana
- Tee työtä joustavalla ja positiivisella asenteella
- Pyydä aina ensin lupa koiran lähestymiseen ja silittämiseen!

Kouluttajan muistilista

Tulkin rooli ja tehtävät

- Tiedosta, mitä tulkin tehtäviin kuuluu (tulkki ei esimerkiksi pidä koiria kiinni tai ohjaile tilanteen kulkua)
- Voit keskittyä omaan työhösi, tulkki hoitaa kielen välittämisen
- Huomioi, että kommunikoinnissa on viive tulkkauksesta johtuen

Katsekontakti ohjeistaessa

- Kerro ensin ohjeet sanallisesti ja näytä sitten vasta kuinka toimitaan
- Pyri välttämään kesken suorituksen ohjeistamista, sillä kuuron katse on koirassa ja ympäristössä
- Voit kertoa kommentit suorituksesta myös jälkikäteen

Kouluttajan toiminta

- Voit opetella muutamia viittomia, jotta pystyt suoraan ohjaamaan viittomakielistä harrastajaa tarpeen tullessa (esimerkiksi tilanteen pysäytys nopeasti)
- Huomioi, että lukupuhuntaa on hankalampi tulkata
- Puhu suoraan viittomakieliselle harrastajalle
- Selitä käyttämäsi käsitteet tarvittaessa
- Huomioi äänenkäyttösi tilassa, jossa koulutus järjestetään
- Varaudu etenkin teorialuentoja ennen tulkkien materiaalipyyntöihin

Tulkin sijoittuminen

- Huomioi tulkin paikka
 - Tulkkia saa ohjata sijoittumisen kanssa, ettei tulkki ole kenenkään tiellä tai häiritse kenenkään työskentelyä
- Koirat saattavat jännittää tulkkia ja se voi vaikuttaa niiden käyttäytymiseen

Viittomakielisen harrastajan muistilista

Tarkat ennakkotiedot tilauksessa tai ennen tilanteen alkua

- Tietoa lajista
- Mitä kyseisellä koulutuskerralla tehdään
- Millä tasolla harrastetaan
- Vaikuttaako koulutuksessa jokin koulutusideologia
- Onko tilanne sisällä vai ulkona
- Toimitaanko koulutuksessa ryhmässä vai yksitellen
- Onko koulutuksessa teorialuento
- Tarkat osoitetiedot paikasta, mahdollisesti reittiselostus
- Omat toiveesi tulkkauksilanteeseen liittyen sekä harrastuskokemuksesi
- Koiran perustiedot: nimi, ikä rotu
- Mahdollisesti tietoa muista osallistujista ja koirista
- Mahdollisesti koirasi kanssa käyttämäsi käsimerkit, joita tulkin tulisi välttää tai joita tulkki voi hyödyntää
- Tietävätkö muut ryhmäläiset tulkkauksesta ja ovatko he tottuneet siihen
- Kouluttajan yhteystiedot

Yhteistyö tulkin ja kouluttajan kanssa

- Voit ohjeistaa kouluttajaa tulkkaukseen liittyen
- Ohjeista tulkkia sijoittumisen kanssa
- Anna tulkkille tilanteessa uudet tai puuttuvat viittomat ja selitä asioita kärsivällisesti, jos tulkki ei ymmärrä
- Anna tulkin rauhassa tutustua koiraan etukäteen
 - Tulkki ei välttämättä ole tottunut koiriin ja tulkin läsnäolo saattaa vaikuttaa koiran käytökseen

Liite 2. Kyselylomake tulkeille

Koiraharrastusten tulkaaminen

Hyvät kyselyn vastaanottajat!

Olemme kaksi viimeisen vuoden viittomakielentulkkiopiskelijaa Humanistisesta ammattikorkeakoulusta. Teemme opinnäytetyötä koirien tottelevaisuuskoulutuksen tulkaamisesta. Opinnäytetyömme tavoitteena on selvittää tulkattua tottelevaisuuskoulutusta eri osapuolten näkökulmasta ja tuottaa selvityksen pohjalta tietopaketti Suomen Palveluskoiraliitto ry:n kotisivuille. Tietopakettia voivat hyödyntää tulkit valmistautuessaan toimeksiantoon, kuten myös kouluttajat sekä kuurot asiakkaat. Tässä kyselyssä selvitämme tulkkien ajatuksia ja kokemuksia tottelevaisuuskoulutuksen tulkkaukseen liittyen.

Kyselyyn vastataan anonyymisti ja käsittelemme tietoja luottamuksellisesti. Vastauksia, sähköpostiosoitteita tai muita tietoja ei pysty yhdistämään toisiinsa. Kyselyyn vastaaminen kestää korkeintaan 10-15 minuuttia.

Vaikka Teillä ei olisikaan kokemusta koiraharrastuksiin liittyvistä tulkaustoimeksiannoista, voitte silti vastata muiden vapaa-ajan harrastusten näkökulmasta. Hyödynnämme kyselyistä saatuja vastauksia opinnäytetyössämme.

Pyytäisimme Teitä vastaamaan kyselyyn 19.03.2017 mennessä. Kokemustenne ja ajatustenne jakaminen olisi meille erityisen tärkeää opinnäytetyömme kannalta. Kiitos jo etukäteen osallistumisestanne!

Yhteistyöterveisin,

Katariina Koskinen
katariina.koskinen@humak.edu

Annu Kinnunen
annu.kinnunen@humak.edu

Taustatiedot

1. Millä alueella työskentelet pääsääntöisesti?

- Ahvenanmaan maakunta
- Etelä-Karjala
- Etelä-Pohjanmaa
- Etelä-Savo
- Kainuu
- Kanta-Häme
- Keski-Pohjanmaa
- Keski-Suomi
- Kymenlaakso
- Lappi
- Päijät-Häme
- Pirkanmaa
- Pohjanmaa
- Pohjois-Karjala
- Pohjois-Pohjanmaa
- Pohjois-Savo
- Satakunta
- Uusimaa
- Varsinais-Suomi

Koiraharrastusten tulkkaminen

2. Oletko tulkannut koiraharrastuksia?

- Kyllä
- Ei. (Jatka vastaamista sinulle soveltuvien kysymysten parissa)

3. Mitä koiraharrastuksia olet tulkannut?

- Agility
- Tottelevaisuuskoulutus (Toko)
- Rally-toko
- Koiratanssi
- Näyttelyt
- Pelastuskoiralajit (esim. vesipelastus, haku jne.)

- Fly-ball
- Canicross eli koirajuoksu
- Metsästyslajit
- Joku muu laji, mikä? _____

4. Onko sinulla omakohtaista kokemusta koiraharrastuksista työn ulkopuolella?

- Kyllä. Minkälaista? _____
- Ei.

Tulkkaustoimeksianto

5. Mitä tai millaista etukäteistietoa koiraharrastuksessa toteutuvaan tulkkaustoimeksiantoon liittyen haluaisit saada?

6. Mitä koiraharrastusten kouluttajan olisi mielestäsi hyvä tietää tilanteen tulkkaukseen liittyen?

Voit vastata seuraaviin kysymyksiin joko koiraharrastusten tai vapaa-ajan harrastuksen tulkkauksen näkökulmasta

7. Mitä muita vapaa-ajan harrastuksia olet tulkannut?

8. Miten valmistauduit kohtien 3. ja/tai 7. tulkkaustoimeksiantoihin?

- Etsin internetin kautta tietoa aiheesta
- Tutkin aiheeseen liittyvää kirjallisuutta
- Kysyin kollegalta vinkkejä
- Otin yhteyttä harrastuksen järjestäjään
- Kysyin lisätietoja asiakkaalta
- Mielikuvaharjoituksen avulla
- Jokin muu tapa, mikä? _____
- En valmistautunut

9. Mitä haasteita koit kyseisissä tulkkaustoimeksiannoissa?

10. Mitkä asiat edistivät tilanteen tulkkauksen onnistumista?

11. Mitä asioita sinulle tulkkina nousi esiin eli mitä olisi mielestäsi hyvä huomioida mainitsemissasi tulkkaustilanteissa?

12. Onko sinulla vielä muita ajatuksia aiheeseen liittyen? Esimerkiksi hyviä käytännön vinkkejä koiraharrastuksessa (tai muissa harrastuksissa) tapahtuvaa tulkkausta varten.

Kiitos vastauksista!

Liite 3. Haastattelukysymykset kouluttajille

- Oliko teillä aikaisempaa tietoa viittomakielestä tai kokemusta tulkin käytöstä ennen kuin sellainen tilanne tuli eteen? Jos oli, niin millaista?
- Vaikuttiko tulkin paikallaolo koulutustilanteeseen jollain tavalla? Kenties häirit-sikö tulkin läsnäolo vai tuntuiko se luontevalta osalta tilannetta?
- Miltä teistä kouluttajana tuntui käyttää tulkkia koulutustilanteessa?
- Mitä asioita kouluttajan pitää huomioida, jos tilanteessa on tulkki? Esimerkiksi asioita liittyen liikkumiseen tilassa tai äänenkäyttöön?
- Miten teidän mielestänne kouluttajan näkökulmasta tulkin olisi hyvä käyttäy-tyä/toimia tilanteessa, jotta tilanne etenisi sujuvasti?
- Onko teillä jotain muita ajatuksia aiheeseen liittyen? Sana on vapaa!

Liite 4. Ammattieettiset säännöt

*Viittomakielentulkin ammattisäännöstö
(hyväksytty 3.10.1996, päivitetty 20.9.1999):*

1. Tulkki noudattaa ehdotonta vaitiolovelvollisuutta.
2. Tulkki ei käytä väärin mitään tulkkauksen yhteydessä tietoonsa tullutta.
3. Tulkki ottaa toimeksiannon vain, jos hänellä on siihen tarpeellinen pätevyys ja jossa hän ei ole jäävi.
4. Tulkki kunnioittaa ja tukee asiakkaiden itsenäisyyttä ja itsemääräämisoikeutta.
5. Tulkki osoittaa solidaarisuutta ammattikuntaansa kohtaan.
6. Tulkki valmistautuu huolellisesti ja ajoissa tehtäväänsä.
7. Tulkki käyttäytyy toimeksiannon yhteydessä moitteettomasti.
8. Tulkki on puolueeton eikä anna henkilökohtaisten asenteidensa tai mielipiteidensä vaikuttaa työnsä laatuun.
9. Tulkki kehittää jatkuvasti ammattitaitoaan.
10. Jos tulkki toimii sellaisessa asiakastyössä, jossa asiakkaat ovat myös tulkkipalvelun käyttäjiä, hän toimii niin, että ammattiroolit eivät sekoitu.

Asioimistulkin ammattisäännöstö (hyväksytty 30.5.2013):

1. Tulkillla on salassapitovelvollisuus.
2. Tulkki ei käytä väärin mitään tulkkauksen yhteydessä tietoonsa tullutta.
3. Tulkki ei ota vastaan toimeksiantoa, johon hän on esteellinen.
4. Tulkki ei ota vastaan toimeksiantoa, johon hänellä ei ole riittävää pätevyyttä.
5. Tulkki valmistautuu tehtäväänsä huolellisesti ja ajoissa.
6. Tulkki tulkkaa kattavasti, ei jätä mitään pois eikä lisää mitään asiaankuulumatonta.
7. Tulkki on puolueeton viestinvälittäjä eikä anna tunteidensa, asenteidensa ja mielipiteidensä vaikuttaa työhönsä.
8. Tulkki ei toimi tulkattavien avustajana tai asiamiehenä eikä toimeksiantonsa aikana ole velvollinen hoitamaan muita kuin tulkkaustehtäviä.
9. Tulkki käyttäytyy tilanteen ja toimeksiannon vaatimalla tavalla.
10. Tulkki ilmoittaa seikoista, jotka vaikeuttavat oleellisesti tulkkausta tulkkaustilanteessa.
11. Tulkki ei toimi ammattikuntaansa haittaavalla tavalla.
12. Tulkki kehittää jatkuvasti ammattitaitoaan.